46րդ ՏԱՐԻ · ԹԻՒ 418 · Կ. ՊՈԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ 29/11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1902 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ · 8 ՃԷՄԱԶԻՒԼ ԱԽԷՐ 29 ԱՂՈՍԹՈՍ 1318

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉI-EFKIAR
38, Grand' Rue de la S-Porte, 38
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ՊԱՅԾԸՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գաղը Ալի Ճամբա, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւնները ետ չեն տրուիր.

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته در
صاحب امتیازی : اوحانس فرید
اداره خانه‌سی : باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղշ.	50 ղշ.
Գաւառներու համար	108 ›	60 ›
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	13 Ֆ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ.

10 ՓԱՐԱ · "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ · 10 ՓԱՐԱ

ԽՕՍՔ ՉՀԱՍԿՑՈՂՆԵՐՈՒՆ
ԿՏՐՈՒԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

(Կեդրոնական Վարժարանին Շուրջ)

Կեդրոնական վարժարանի մասին թերթիս մէջ գրուած մէկ քանի յօդուածներով ըսած էինք որ,

Ա. Կեդրոնական վարժարանը չատ ինկած դրութեան մէջ է, անունը կայ ինք չկայ պէս բան մ'է, պէտք է մակարդակը բարձրացնել.

Բ. Կեդրոնական վարժարանը ձեռնհաս և կարող տեսուչ մը կ'ուզէ. աշխարհի մէջ լսուած բան չէ որ ժողովուրդին ամենէն մեծ կրթ. պէտքը գոհացնելու սահմանուած դպրոց մը, առանց գլուխի, սանկ ու նանկ պատահական մարդերով կառավարուի.

Գ. Աշակերտ չկայ կեդրոնականին մէջ ամէն երկու աշակերտի ուսուցիչ մը կ'իյնայ, աշակերտ ճարելուն ճամբան նայելու է.

Դ. Օտար լեզուները չատ տկար են, ամենէն աւելի պահանջուած բանը արդի հրապարակին վրայ՝ օտար լեզուներն են, հետեւաբար պէտք է այն մասին ոյժ տալ դասաւանդութեանց մեծ մասը օտար լեզուով կատարելով.

Ե. Ուսուցչական խումբը պէտք է աւելի ձեռնհաս տարրերով զօրացնել, որպէս զի տղան Թաղային վարժարաններուն մէջ սորվածները Կեդրոնականին մէջ կրկնելու հարկին տակ չգտնուի.

Ժողովուրդին կրթ. զգացումներուն և ձեռնհասներու կարծիքին թարգման ըլլալով, այս և այս կարգի լուրջ և օգտաւէտ առաջարկներ էին զոր գրած էինք, յուսալով որ նկատողութեան կ'առնուին անոնք և Կեդրոնական վարժարանը բարեփոխուելով, իր երբեմնի կրթական համբաւին ու օրուան կրթական պահանջումներուն արժանի դիրքի մը կը բարձրանայ.

Եւ մեր այս արդար առաջարկներուն փոխարէն ինչ ստանանք աղէկ.

—Պարապ խօսք, սիւնակներով, երկիններով լեցուն.

Խօսքը ուրի՞չ, գործը ուրի՞չ.

Ինք հակաճառութիւն մը, կամ բանվէճ մը յարուցանելու տեսակէտով չի գրեցինք այն արդար և ճշմարիտ դիտողութիւնները, ոչ ալ ժողովուրդը արդարացուցիչ բացատրութիւններ, խուսափողական պատասխաններ, կրկնուած խօսքեր կը փնտռէ. ժողովուրդին պէտք եղածը Կեդրոնական վարժարանին բարեկարգութիւնն ու մակարդակին բարձրացումն է.

Ինչ՞ արհեստաւոր դասակարգը որ ղրկէ Թաղային վարժարանէ չրջանաւարտ եղած տղան. Պէրպէրեանը, Ռօպէրթ Գօլէճը կեդրոն տեղ մը չեն, գիշերօթիկ տալու կարողութիւն չունի. Սէն Պէնուան, Ֆօռը սաստիկ սուղ են և Հայ մը բնականաբար նեղը մնացած պահուն միայն զաւակը օտար դպրոցի կը յանձնէ. Արդ, ի՞նչ ընէ խեղճ հայը, ինչո՞ւ հաւատք չունենայ Կեդրոնականին վրայ և աչքը ուրիչ տեղեր յառէ.

Ո՛վ Կեդրոնականի վարիչներ, փոխանակ մեր արդար, անկեղծ և սրտաբուխ դիտողութիւններուն անօտի պատասխաններ յերիւրել տալու, դպրոցը սիրելի դարձուցէք հանրութեան, անոր բարեկարգութեանն ու առաջդիմութեանը վրայ խորհեցէք.

Կօշկակար մը կը ճանչնամ, ուսումով բարի կօշկակար մը, անգամ մը ի վեր կը խորհի թէ ո՞ր դպրոցը զաւակը որ, այս տարի չրջանաւարտ եղաւ Թաղային վարժարանէն. Ինք հանդիպած քիչ չատ խելահաս մարդուն խորհուրդ կը հարցնէ. Կեդրոնական վարժարանը չատ յարմար է կօշկակարին, իր մօտիկութեամբը և թէ թոշակներուն աժանութեամբ, բայց մարդը հաւատք չունի անոր վրայ. կը փափաքի ընտանիքով փոխադրուիլ կամ Սկիւտար կամ Ռումէլի Հիսար, որպէս զի Պէրպէրեանի կամ Ռօպէրթի յանձնէ զաւակը.

Տեսէ՛ք, լսեցէ՛ք, ո՛վ Կեդրոնական Վարժարանի վարիչներ, մարդը զաւակը կրթելու համար մինչեւ իսկ տունը տեղը լքած, հեռաւոր թաղեր փոխադրուիլ յանձն կ'առնէ. Եւ քանի քանի սանկ ծնողքներ կ'ուզէք, որոնք միմիայն վարժարանի սիրուն համար փոխադրուած են Սկիւտար. Ասի այնչափ ցայտուն իրողութիւն մըն է զոր ոչ ոք կրնայ ուրանալ.

Մեղք չէ՞ խեղճ կօշկակարին. ինչո՞ւ իր կարողութենէն աւելի ծախսեր ընելու դատապարտուի, ինչ որ գուցէ իր գործին ալ վնասէ. ինչո՞ւ տարեկան չատ աննշան գումար մը վճարելով Կեդրոնական չղրկէ տղան որ առտու իրիկուն տուն երթայ գայ և բնաւ ծախք չի պատճառէ հօրը. ասանկներուն համար չի հիմնուեցա՞ւ Կեդրոնական վարժարանը. ինչո՞ւ ժողովուրդին համեստ դասակարգը չօգտուի կրթական յարկէն.

Բայց ասանկ բաներուն վրայ խորհող չկայ Կեդրոնականին մէջ, ամէնէն մեծ մտածումը հոն ամիսներուն հոլովումն է «և եղեւ առաւօտ և եղեւ երեկոյ օր մի». Անոնց տեսակէտով ամէն քննադատ թշնամի է Կեդրոնական վարժարանին և անպատճառ նկատում մը ունի իր քննադատութիւններուն մէջ.

Կ'ողբամ այս կարգի կարճմտութիւններու վրայ, որոնց ժամն անցած է չատո՜նց. Այո՛, ամէնամեծ նկատում ունինք երբ կը քննադատենք մեր հաստատութիւններէն ո՛ և է մէկը, ըլլա՛յ Կեդրոնականը, ըլլա՛յ Հիւանդանոցը, ըլլա՛յ Սանասարեանը, անոնք մե՛ր են, մե՛ր հանրութեան կը պատկանին, անոնց վարիչները այսօր կան վաղը չկան, մենք լայն հայեացքներ ունինք. անձերու վրայ չենք խորհիր իսկ. կրթ. գործերն ու անոնց արդիւնքները աչքի առջեւ կ'առնենք ու անոնց վրայ կ'ընենք մեր դատաստանը.

Ատանկ «չէ՞ք—»կ խօսքերը, պատասխանը, նկատումը, անկարող, տկար, անգործնական մարդոց զէնքեր են, որոնք փոխանակ ուղղուելու, կը յամառին իրենց սխալ ճամբուն մէջ ու օրերով ժամավաճառ կ'ըլլան ա՛ս ու ան համոզելու թէ «հակառակորդներ, նախանձոտներ ունինք որոնք չատ մը նկատումներով կը քննադատեն զմեզ». Վա՜յ քեզ Քորազին, վա՜յ քեզ Բեթսայիդա.

Միւս կողմէ կ'ըսեն որ «երախտապարտ ըլլալու ենք Խնամակալութեան որ Կեդրոնական վարժարանը վերակազմեց». Շատ լաւ. ո՞վ հակառակը կը պնդէ, ո՞վ ապերախտութիւն կը ցուցնէ անոնց բարի կամեցողութեան հանդէպ, սխալը ցուցնելը, դպրոցին յառաջդիմութիւնը խնդրելը ապերախտութի՞ւն կը նկատուի միթէ Խնամակալներուն դէմ. Մենք յականէ անուանէ կը ճանչնանք Խնամակալութեան մեծագոյն մասը, անոնց մէջէն իսկ չանցնիր ապերախտութիւն վերագրել ո և է ուղղամիտ քննադատի. Դպրոցին մէկ քանի երկրորդական պաշտօնեաներն են որ այդպիսի վարժապետական սահմանափակ նկատումներ կը տածեն և իրենց թարգմաններ ալ կը գտնեն.

Խղճի վրայ կը հարցնենք Կեդրոնականի վարիչներուն թէ, դպրոցը Կեդրոնական վարժարան ըսուելիք դիրքի մը մէջ է հիմա. Թո՛ղ ըսեն, եթէ իրենց անձնական գործը ըլլար և չահն ու վնասը իրենց քսակին պատկանէր, այսպէ՞ս պիտի կառավարէին. Այն մեծամեծ վաճառատուները զորս կը վարեն Կեդրոնականի Խնամակալներէ ոմանք, միթէ Կեդրոնականի սկզբունքո՞վ կ'ընթանան. երբ ուրիչ մրցակից վաճառականներ յաճախորդներ խլելով օրն ի բուն տռեւտուրով կը զբաղին, միթէ իրենք ծալապատիկ նստած իրենց բախտի՞ն կը ձգեն վաճառատան մէջ դիզուած ապրանքները. Ո՛հ, այսպիսի անտարբերութիւն մը մեր գործի մարդոց համար երեւակայելն իսկ սխալ պիտի ըլլար, այնչափ յարած են անոնք իրենց անձնական գործին.

Արդ, Կեդրոնականն ալ կրթ. գործ մ'է, խիստ ընդարձակ և փափուկ գործ մը, զոր օրինաւորապէս վարելու համար ճիգ, աշխատութիւն, խելք, միտք յոգնեցնել պէտք է. Շիտակը գործի մարդ մը պիտի չկրնար հանդուրժել որ Պէրպէրեանը, Ռօպէրթ Քօլէճը, Մխիթարեան վարժարանները և նոյն իսկ Սէն Պէնուան և Ֆօռին վարժարանները Հայ աշակերտով լեցուէին և միակ մեր Կեդրոնական վարժարանի դասարանները դատարկ մնային. Ամէն մարդու գործ չէ այս աստիճան անտարբեր գտնուիլ, գոնէ մարդ բարկութիւն, նախանձ կը զգայ, և ճար ճարակ կ'ընէ, աշակերտ կը մղուէ գլխուն, երեւոյթները փրկելու համար.

Քանի երկու ուսուցիչներու լէգէոնը արդէն իր այցելութեամբը կը պատուէ Կեդրոնականը, չէնքը չէնք է, ծախսերը միեւնոյն են. ինչո՞ւ դատարկ դասարաններու մէջ դասախօսեն, հո՛ն հո՛ն ինկէք, ձրի տղաք ժողվեցէ՛ք, դասարան կազմեցէ՛ք. լեցուցէ՛ք անգամ մը դպրոցը աշակերտներով, չատերու հետ սակարկեցէ՛ք վստահ ըլլալով որ ետքը պիտի չկրնաք դրամ գանձել հօրմէն, ամէն ճիգ թափեցէք արտաքին փայլ մը տուէք դպրոցին, պատկառելի թիւ մը կազմեցէ՛ք աշակերտներու, տեսէ՛ք ինչպէս իրարու ետեւէ կը հասնին թոշակաւորները.

Բայց ատանց վրայ ո՞վ պիտի խորհի, քանի որ հարցնող փորձող չկայ և ամսականները կանոնաւորաբար կը վճարուին. Աչք դարձուցէք անգամ մը ուրիչ ասպարէզներուն վրայ, օրաթերթերուն մրցումը տեսէ՛ք, ի՛նչ զոհողութիւններ, ի՛նչ ճիգեր կ'ընեն իրենց թերթը ընդհանրացնելու համար.

Կրթութեան գործին մէջ «տանձը բերանս կոթն ալ դուրս ինկած»ին դարերը անցած են հիմա. եթէ Կեդրոնականը իր անտարբերութենէն չելլէ, եթէ գործնական մէկը չ'ստանձնէ անոր ղեկը, այսօր ալ բան մը ըլլալիք չունի, վաղն ալ. մե՜ղք, հազար մե՜ղք. Աստուած գիտէ որ վշտացած սրտով կ'ընենք այս խոստովանութիւնը, եթէ ո՛չ, ո՛չ Կեդրոնականի մէջ վարժապետութիւն ընելու միտք ունինք, ո՛չ ալ ո՛ և է մէկի դէմ կանխակալ կարծիք մը.

* *

Վերջին պահուն չկրցինք զանց առնել ցաւալի, ողբալի միջադէպ մը. Կեդրոնականի ընդհանուր դաստիարակ Պ. Գառնիկ Բարունակեան, մեր այս քննադատութիւններուն վրայ ցրուիչին կը պատուիրէ որ այլ եւս թերթ չի ձգէ իրեն. Իբր թէ մեզի նախատինք մը ըրած ըլլար այսպէսով. Ի՜նչ նեղ հայեացք, ինչ կարճ միտք. այս աննշան պարագան իսկ բացայայտօրէն կը ցուցնէ թէ ի՛նչ տեսակ միջնադարեան գաղափարներով մնած մարդոց ձեռքն է Կեդր. Վարժարանը. որո՞ւ մօտէն կ'անցնէր որ դեռ այսօր իսկ կը գտնուին մարդիկ, ան ալ ամէնէն բարձր վարժարանի մը յարկին տակ, որ թերթերը կը կարդան իրենց անձնական նկատումներուն տեսակէտով, և այն որ երէկ իրեն չդրպչելուն համար աղէկ թերթ էր, այսօր գէշ թերթ կ'ըլլայ միմիայն անոր համար որ Կեդրոնականը կը քննադատէ. Զարմանալի չէ ուրեմն որ այս մարդիկ նկատում կը փնտռեն ամէն բանի մէջ և նոյն իսկ լրագրական անկեղծ խօսքերու մէջ. Ասանկ ցոյցերը ի՜նչ ազդեցութիւն կրնան ունենալ անկեղծ խորհողի մը գաղափարներուն վրայ.

Կեդրոնականի երկրորդական պաշտօնէութեան պաշտպան փաստաբանը կ'ըսէր որ «մինչդեռ Պէրպէրեանի, Մխիթարեաններու և ուրիչ վարժարաններու չրջանաւարտք հոգի կուտան իրենց դպրոցին վրայ, Կեդրոնականի աշակերտները սրտի կրթութիւն չունին և չարունակ կը քննադատեն իրենց ուսում առած վարժարանը».

Կը կարծենք որ սրտի կրթութիւնը ամէնէն աւելի դաստիարակն է որ կուտայ աշակերտներուն, և Կեդրոնականի յարգոյ դաստիարակին սիրտը, ահաւասիկ.

Լուացարո՜ւք, սրբեցարո՜ւք, մաքրեցարո՜ւք ըսած է Աստուած Իսրայէլացւոց, դուք ալ ո՛վ Կեդրոնականի վարիչները, լուացէ՛ք, սրբեցէ՛ք, մաքրեցէ՛ք այդ կրթական յառաջնաց գաղափարները. անոնց տեղ կրթական առողջ, զօրաւոր և գործնական գաղափարներ դրէք, որպէս զի Կեդրոնականն ալ հասցնէք այն կրթական բարձրութեան, որուն ամէնէն աւելի փափաքողը մենք ենք.

Եւ երբ Կեդրոնականը բաղձացուած կրթ. դիրքին հասնի, ինչ որ քիչ մը բարի կամեցողութեան կը կարօտի, այն ատեն պիտի տեսնաք որ առաջին ծափահարողը մենք պիտի ըլլա՛նք իբրեւ Կեդրոնական վարժարանի անկեղծ բարեկամ.

Ծոցիս Տետրակէն
ԻՆՏՈ՞Ր ՎԱՐԺԱՊԵՏ ԵՂԱՅ

Եթէ առաջուց արտօնութիւն առած չըլլայի... Քասիմէն, այս վերնագիրը չպիտի կրնայի գործածել, որովհետեւ չարամիտներ կան որոնք ինծի պէս արդար մարդերուն կաթնաղբիւրի ջուրերու պէս պայծառ միտքերը՝ համբաւին մուր քսել կ'ուզեն՝ գրածներս քննափետելով. օրինակի համար սա ծոց բառը չարաչար պիտի մեկնեն ըսելով թէ ծոցը... վտանգաւոր բան մըն է.

Ես այդպէս չեմ հաւատար սակայն որովհետեւ իմ ծոցս չէ քաշած այդ տեսակ ցաւ մը, և ընդհակառակը, ես այնպէս կը կարծեմ որ ծոցը բարիք մը եղած է Բնութեան մէջ.

Գայթակղելու ձեւով մի՛ դէմքերնիդ ճմռթկէք. Թող առաջին քարը ան նետէ ձեր մէջէն որ չէ՛ փառաբանած Բնութեան ու Խաւարին ծոցը, երբ դեռ քերթողի խանձարուրքով էր պատուած և կամ ա՛ն ճամբորդը որ անձկանքով չէ մաղթած Երկինքէն անկումը... աշխարհագրական ծոցի մը.

Աշխարհագրական կամ բնական ծոց խնդիրը սա է որ սակայն մուտք մը գրել կ'ուզեմ այս վերնագիրիս և որովհետեւ ժամանակակից հեղինակ մը ըլլալով համոզուած եմ թէ առանց մուտքի, երկու խօսքի, յառաջաբանի, նախաբանի եւ այլնի հեղինակութիւն մը նշանակէտ մըն է որ դէպի սլաք կը նետուի (կամ հայ բացատրութիւնով գոմէշ մը որ բաֆը կը հանուի), ուստի որոշեցի այս քանի մը տողերը գրել որպէս զի իմ ընթերցողներս ծառէն բռնած... տանձի մը պէս ինքզինքնին մինակ չզգան.

* *

Ծուլութիւնը եթէ բոցեղէն չապիկ և փուշէ ներքնոց ալ ըլլայ, ամէն ոք իրար պիտի բզքտէր զայն ձեռք անցընելով ամէնքէն առաջ իր գլուխին անցնելու համար.

Այդ բանին քանտիտաներէն մէկն ալ ես եմ և ամենաջերմ քանտիտաներէն. Եւ այսօր, պարզումը՝ իմ գաղափարներուս՝ հանդէպ այդ բանին, քու է մըն ալ աւելի պիտի վստակցնէ գուցէ՛ վաղուան անդամ ընտրուելուս երբ բացուի ծուլութեան Ջինական Համաժողով մը և կամ միւս օր, երբ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը բարեհաճի պաշտօնապէս հրատարակել թէ Ծուլարանի մը բացումն ալ կատարած է Ս. Փրկչեան այդ հաստատութեան մէջ.

Եթէ բանաստեղծ ըլլայի մինչեւ իրիկուն ծուլութիւնը պիտի քնարերգէի և պիտի հրատարակէի երկ մը 100 հատոր 1000ական էջով, որոնց կողքին վրայ գրուած պիտի ըլլար Ծուլաբեան ու մէջը պիտի ըլլար ամբողջովին... պարապ թուղթ.

Եւ որովհետեւ հիմակուհիմա ո՛չ ծուլութեան չինական համաժողով կայ և ոչ ալ քերթողական կարողութիւն, որոշեցի քահանայ ըլլալ.

Խնդրեմ, տէր հայրեր, մի՛ չատ ծուռ աչքով նայիք, որովհետեւ ես քահանայագործելու, ձեզի պէս Տէրոջը խօսքը քարոզելու և գործադրելու համար չէ՛ որ քահանայ պիտի ըլլամ, երբեք, երբեք, և ապահով ալ եղէք, այլ մինակ դրամ վաստկելու, ուտելու, խմելու և հանգիստ մը պառկելու համար է որ քահանայ պիտի ըլլամ.

Որովհետեւ չատ նիհար եմ և գիրնալու ալ փափաք ունիմ տակից ուրիչ միջոց չկրցի յղանալ խելապատակիս մէջ.

Սխալեցա՞յ արդեօք.

Չեմ կարծեր, որովհետեւ իրողութիւնը մերկանդամ կը հաստատէ այս բանը այնչափ որ՝ եթէ բժիշկ ըլլամ օր մը, անարիւն և ջղային հիւանդներուս իբր միակ դարման՝ փոխանակ լոգանքներու, օդափոխութեան և ջերմուկներու...... Տէրտէրութիւն ընել պիտի տամ.

Ատոր առաջին փորձը ես կատարել ուզեցի, և իմ տէրտէր ըլլալու բաղձանքս բարեկամի մը յայտնեցի.

—Օ՛, ըսաւ անիկայ խնդալով, կը կարծե՞ս որ առանց Քաւարանի Արքայութիւն կայ, առանց Լուսինի՝ Արեւ և առանց Արեւի լոյս...

—Է՛. ի՞նչ.

—Եթէ այո՛. ըսելիք չունիմ.

—Վերջացո՛ւր.

—Եթէ ոչ, ինչպէս որ առանց Քաւարանի արքայութիւն...

—Կ'ընդունիմ, կ'ընդունիմ, գոչեցի վախնալով որ դէմինս զիս Դժոխք պիտի ղրկէր. կ'ընդունիմ, կ'ընդունիմ Քաւարան երթալ...

—Առանց քաւարանի չկայ արքայութիւն. անանկ ալ առանց Վարժապետութեան չկայ Տէրտէրութիւն...

Մտածեցի և իրաւունք տուի. որովհետեւ վարժապետութիւնը կամուրջն է դէպի տէրտէրութիւն, կամ նախադաւիթը՝ ծուլութեան տաճարին.

Ահա այսպէս որոշեցի վարժապետ ըլլալ.

Թէ ի՞նչպէս եղայ. տարկայ պարզ է, որովհետեւ որոշելը՝ կ'ըսեն կարծեմ՝ գործին կէսը կատարել է. որով ես ալ ինքզինքս... կէս վարժապետ կը դաւանէի մինչեւ այն օրը երբ Ուսումն. Խորհուրդը իր վկայութիւնով հաստատեց թէ ես ո՛չ թէ կէս, այլ քանի մը... բազմապատիկ, քառակուսի, խորանա՛րդ ալ վարժապետ էի.

Պատմեմ թէ ինչպէս.

* *

Այն երջանիկ վայրկեանէն ուր որոշուած էր իմ «ի կօշկակարութենէ ի վարժապետութիւն»ս, որու երազանքին ճակատը ոսկեփառ, ոսկետառ կը չողչողար «ի վարժապետութենէ ի տէրտէրութիւն»ը, սկսայ քիչիկ մը աշխատիլ այլ և այլ իրերու, որպէս զի պատճառ չըլլամ Ուսումնական Խորհուրդին մինչեւ հիմայ չգործած մէկ մեղքը —ուսուցիչ մերժելը— գործել տալով, անոր... վարկաբեկութեան նըպաստելու.

Ցունիսին էր թէ Յուլիսին չեմ գիտեր —որովհետեւ յիշողութիւնս արդէն ծոյլ է— երբ իմացայ որ քննութիւնները սկսեր են.

Բարեկամ մը յանձն առաւ զիս պատրաստել անոր. Խանութիս կօշիկներուն էն նորը և էն փայլունը գտաւ և ոտքս անցուց, և մէջքիս տասը խուլած գօտին հանել տուաւ.

Նոր կարգուած դրացի մը ունէի, անկից ալ խնդրեցի պսակին տակի... (հարսը չհասկնայ) ըլտէնկօթը. Մաքուր օծիք մը ճարուած էր սեւ փողկապով մը. Մեծկակ կողապարի մը տուինք «Էֆէր ֆէսս», որուն եզերքները ելան եկան ականջներս գրկելու. Պեխերուս ծայրերն ալ վար առնել տուաւ բարեկամս և սանկ հեռու գնաց դիտելու.

Այս միջոցիս աչքերուս կոպերը դարձուցի ու կուզնալ կը պատրաստուէի, երբ ան պոռաց.

—Ի՞նչ կ'ընես կոր ծօ՛, ատոնք ի՞նչ պիտի ըլլան.

—Ի՞նչ, ըսի զարմացած, «ախ հաճիս հաճիս», չպիտի՞ խաղանք ...

—Արաբ հովասի չպիտի խաղաս, վարժապե՛տ պիտի ըլլաս վարժապետ.. հայտէ քալէ, հիմա Բերա պիտի երթանք.

Բերա՛. Այդ վիճակով Բերա՞ պիտի երթայի. կրնա՞ր ըլլալ. Տեսնողները ինծի խենթ է ըսելով Հիւանդանոց պիտի տանէին. Աղաչեցի ու ըսի թէ Բարեկենդանք չէ ու ես քաշքշուելու ժամանակ չունիմ.

Բարեկամս ինծի ապահովցուց թէ թէեւ Բարեկենդան չէր, սակայն հոն ուր պիտի երթայինք ամէնքն ալ ինծի պէս էին, կամ պարտէին ըլլալ... յաջողելու համար.

Մի հարցնէք թէ մինչեւ Երրորդութեան եկեղեցին ինչե՛ր քաշեցի. Երկու վայրկեանը մէյ մը կը կենայի. «տման պալթօս կ'իյնայ կոր» կը պոռայի, երբ կը տեսնայի որ հագած պալթօիս փէշերը ծունկերուս չուրջը կ'երերային.

—Կը քրտնիմ կոր... պիտի խեղդուիմ...

—... Աման ոտքդ պագնեմ, առջիս նկուր, դիմացէն բարեկամ կուգայ կոր...

Ասոնք սովորական խօսքեր եղան մինչեւ Բերայ, ուր երբ ժամուն դուռնէն ներս մտայ, սանկ մէջքս վեր առի ու լայն, օդապարիկ մը լեցնելու չափ չունչ մը առի.

Իրաւցնէ՛ քաւարան, եղբայր... եթէ անկէց անդին ալ անանկ ըլլար, որոշած էի ես դարձնալ իմ... կօշկակարութիւնս ընել.

Ինչ երկնցնեմ, վեր ելանք չատ մը սանդուխներէ, գացինք սրահ մը.

Քովինս աղէկ կը ճանչնար այդ տեղինները. այս միջոցին մեր մօտ եկաւ մարդ մը... ճիշդ ինծի պէս. բարեւեց և ինծի համար հարցուց բարեկամիս, որ պատասխանեց.

— Մեր պարոնը Պ. Խաչագող կ'ըսուի, երկար ժամանակ աշխատած է...

(Պաղ քրտինք մը կոխեց վրաս կարծելով թէ «կօշկակարութեան» պիտի ըսէ, և առաջքը առնելու համար սկըսայ մշտել թեւովս և ոտքին վրայ կոխել).

—... Աշխատած է... ուսման բոլոր ճիւղերուն, և գրեթէ ամէն բանէ տեղեկութիւն ունի, ինքնաշխատութեան չնորհիւ միայն. Վարքով ու բարքով այնքան մաքուր է որ... ճանճին անգամ քըշտ չըսեր...

—Արդէն մարդը վրայէ՛ն յայտնի է...

—Մինչեւ հիմա լուռ կը մնար, անչուք կ'ապրէր, որովհետեւ կ'ուզէր լեցուն միտքով գործի սկսիլ, Դաստիարակութեան պէս վսեմ գործի մը.

—Վա՜յ, ա՞յդպէս է, ըսաւ մարդը ինծի նայելով.

Շփոթեցայ ու,

—Հապա՛ այդպէս, մրմնջեցի...

Զախաւերութիւնս ծածկեց բարեկամս ըսելով.

—Պարոնը չատ քաշուող է, չատ ալ համեստ...

—Կ'երեւի արդէն... չնորհակալ եմ ձեզի ալ որ այս տեսակ ազնիւ անձի մը առաջնորդը կ'ըլլաք ուսուցչական գեղեցիկ ասպարէզին մէջ, որ մանկութեան, հետեւաբար վաղուան մարդկութեան պարտիզպանութիւնն է..., այնպէս չէ՞ պարոն...

Ես որ սարսափէս միայն վերջի տողերը լսած էի, ինքզինքս չկրնալով զսպել այդ պարտիզպանական առաջարկին դիմաց, պոռացի.

—Պարտիզպան մի՛... իմ չենք չնորհք արհեստս ի՞նչ ունի... կօշ...

Բարեկամս փրկեց զիս ինէ առաջ անցնելով,

—Պարոնը, ըսաւ... ինքաշխատութիւնն ալ արհեստ մը, պարտականութիւն մը կը դաւանի... ա՛յնքան աշխատասէր է...

Օ... այս քօմփլիմանին չէի սպասեր չիտա՛կը.

Մարդը ձեռքերնիս թօթուելէ վերջ «ներողութիւն» ըսելով հեռացաւ, յայտնելէ վերջ թէ չատ ուրախ էր և թէ ինէ աղէկ վարժապետցու չկար այս տարի...

Եթէ քիչ մը վարժուած ըլլայի միջավայրին, երկու ձմերուկ... ա՛խ հոգ չէ, սա անդին կեցող ձմերուկի պէս... աղջիկներէն պիտի ուզէի... թեւերուս տակը առնելու համար.

Կատակը մէկ կողմ սակայն, բացարձակապէս դող ելած էի, երբ կը մտածէի քննութեան վրայ.

Սանկ քիչ մը պտտեցանք. Կը կարծէի որ ամէնքը ինծի կը նայէին, իմ վրաս կը խօսէին, ինձմով կը զբաղէին.

Կաս-կարմիր եղած էի.

Մէյ մըն ալ անդիէն քիչ մը առաջուան մարդը մօտեցաւ մեզի ուրիշի մը ընկերակցութիւնով.

Ներկայացնելու պէս բաներ մը ըրաւ. դողս վերանորոգուեցաւ. յուզումներս սաստկացան.

Որոշուած էր, պիտի քննուէի.

Տարուեցայ ուրիչ սենեակ մը, ուր

նստած մարդերուն այլազան կազմութիւնը, մօրուքները, ակնոցները տեսնելով... մէջքս կորեցաւ։

Անոնցմէ մէկը խօսք առնելով,

—Տղաս, ինչի՞ վկայական կ'ուզես, ըսաւ։

—Մասնագէտի... ըսի բարեկամէս առած դասիս համաձայն։

—Ինչի՞ մասնագէտի։

—Ամէ՛ն բանի...

—Բայց ամէն բանի մասնագէտ չի կրնար ըլլալ։

—Ինչպէ՞ս չի կրնար, մէջ մտաւ նախորդ մարդը, պարոնը ընդարձակ հմտութիւն ունի ամէն իրերու վրայ, համայնագէտ մը գրեթէ. երբ այնպէս կը պահանջէ չենք կրնար մերժել, քանի որ մասնագիտութիւնը հմտութեան վրայ է։

Վէճը երկար չտեւեց։ Վերջապէս որոշուեցաւ ուզուած մասնագէտի վկայականները տալ։

Քննիչները խօսք առին։

—Պարոն, ի՞նչ կարդացած էք։

—Ամէն բան։

—Օրինակի համար։

—Հայերէն, Թուրքերէն, Ֆրանսերէն, բնագիտութիւն, «Բիւզանդիոն», «Մանզումէ»։

—Չէ, այդ ըսել չենք ուզեր, ըսէք թէ առաջ ինչի՞ մասնագէտ պիտի ըլլաք։

—Ամէն բանի։

—Չէք հասկնար կոր, առաջ ինչի՞ քննութիւն պիտի անցնէք։

—Ինչի որ կ'ուզէք։

—Աղէկ, առաջ պատմութենէն և աշխարհագրութենէն սկսինք. Պարոն, պատմութեան և աշխարհագրութեան մասին ինչե՞ր կարդացած էք։

—«Բիւզանդիոն»ին քաղաքականները կարդացած եմ, և մանաւանդ «Աբեւեան»ի «Դաւառական Թղթակցութիւններ»ը, որով ամենապզտիկ գիւղերը անգամ գիտեմ։

—Օ՛, շատ լաւ, շատ լաւ... և ուրիշի մը դառնալով արձանագրէ, պարոնին աշխարհագրութեան և պատմութեան մասնագէտի վկայական մը պիտի տրուի։

—Բայց այդչափը չըաւեր, բողոքեց ուրիշ մը... պէտք է Լիոնքէ ալ կարդացած ըլլայ։

—Ներողութիւն ըսի, ամառը չեմ կրնար Լիոնքէ կարդալ, որովհետև... քրտնելէ կը վախնամ, իսկ ձմեռն ալ չեմ կարդար որովհետև սահիլ իյնալէ կը վախնամ, այնքան սափակ է որ...։

—Այս տեսակ զեղծում չըլլար... հարցում պէտք է, հարցում, ըսաւ ուրիշ մը։

Վէճը նորէն սկսաւ և դադրեցաւ հարցումի մը որոշում տալով։

—Ըսէ տեսնենք պարոն, թէև անպատշաճութիւն պիտի ըլլար ձեզի հարցաքննել սակայն... Չինաստանի մայրաքաղաքը ո՞րն է...

—Մանչուրիա... Եւ այս յաղթանակիս վրայ սանկ գլուխս գոռոզ մը պըտըտցուցած ատենս երբ դէմքի ծաղրանկարային ձեւեր տեսայ, խելքս գըլուխս եկաւ... այն ատեն աւելցուցի

—Ի՞նչ ըսի... Շանկհայ թէ Բէքին...

Վերջին բառը ապահովցուց թէ գիտէի այդ քաղաքը որով միւս հարցումին անցնելու հարկ չդատեցին։

Քիչ մը դադարէ ետք, հայերէնի և բարոյագիտութեան մասնագէտի քննութեան ձեռնարկուեցաւ։

—Պարոն, հայերէն ի՞նչ գիտէք։

—Գրել, կարդալ, խօսիլ...

—Ուրի՞շ, ուրիշ.

—Ճառել, բեմախօսիլ, տրամաբանել կրթական նիւթերու վրայ։

—Ուրի՞շ։

— Մանրամասնե՞մ գիտութիւնս, կարդացած եմ բոլոր խմբագրականները... Զարմայրին, մարդը չիտակը խայմախի պէս կը գրէ... (և նոր բան մը ըսելու տենչով աւելցուցի), հիանալի ճկուն ոճ մը ունի... որ մարդը կը մեռցնէ... Զանձրոյթէ...

—Աքանչելի՛, ուրի՞շ։

—Կարդացած եմ «Մտածութիւնք տօնական օրերո՛ւն» գը՛րեց, Գի՛սակ։ «Ժառանգորդը» վէպ տոհմային կեանքէ՝ Քասիմի... որուն ժառանգորդը ո՞վ ըլլալը չկրցի հասկնալ տակաւին... դուք գիտէ՞ք։

—Մի, չարունակէք կ'աղաչեմ, կը բաւէ, միայն հարցում մը. հոգւոյն սեռականը ի՞նչ է։

—Մարդը երկու տեսակ սեռ ունի արու և էգ, այսինքն աղջիկ ու մանչ, սակայն Գէորգ պատուելին կ'ըսէր թէ անասուններ կան որոնք էրիկ ալ են կնիկ ալ... որձեւէգ...

—Չըսէ՞ք դուք գիտութիւններուն ալ հմտութիւն ունիք։

—Հապա՛, հապա. և մասնագէտ։

* * *

Վերջապէս աւարտած էր քննութիւնները և վկայականները երբ ինծի կուտային չփոթեցայ թէ ինչպէ՞ս պիտի կրէի այդ ամէնքը, վայրկեան մը մըտածեցի բեռնակիր մը կանչել, սակայն ամօթ սեպեցի։

Վկայականներէ ետք գործի ձեռնարկեցի. բայց իմ այդքան հմտութիւնովս ինչպէ՞ս դիմէի վարժարաններու, հոգաբարձութիւններու, այդ կո՛շտ, տգէ՛տ մարդերուն, իմ բոլոր, բոլո՛ր հմտութիւնովս, ուստի որոշեցի որ անոնք իմ ոտքիս գային, ինծի փնտռէին, որով սա ազդարարութիւնը տուի «Փունջ» պատուակա՛ն լրագրին։

«Ուսուցիչ մը, որ վկայուած է Ուսումնական Խորհուրդէն, աշխարհագրութեան, պատմութեան, բնական գիտութեանց, օսմաներէնի, ֆրանսերէնի, հայերէնի, կրօնքի, բարոյագիտութեան, մաթեմաթիքի, գրականութեան և գեղարուեստի եւայլնի, եւայլնի Մասնագէտի՛ վկայականներով պատրաստ է դասեր ստանձնել, տուներու և վարժարաններու մէջ։ Դիմել խմբագրատուն»։

Սպասեցի ու երկար սպասեցի. Խըմբագրատունէն վայրկեան մը անգամ դուրս չելայ, որպէս զի... յաճախորդ չփախցնեմ։

Անօգուտ սակայն։

Այսօր որ չունիմ անօթութենէ կը հոտի և առած վկայականներս ալ աղջուըը դրած եմ մտածեցի սա ազդը տալ իմ միակ և ամբողջական յոյսս, գոյութեան իրաւունքս։

Ուսուցիչ մը որ երբեք Չէ՛ վըկայուած Ուսումնական Խորհուրդէն, պատրաստ է դասեր ստանձնել տուներու եւ վարժարաններու մէջ։ Կը դիմէ ուր որ կ'ուզէ։

ԽԱՉԱԴՈՂ.

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՎԻԼՀԷԼՄ Բ. ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Բօզէնի մէջ Վիլհէլմ Բ. միմիայն լեհական խնդիրներէն վրայ չխօսեցաւ։ Մասնաւորապէս հրաւիրուած ռուս սպաներուն ուղղելով խօսքը, առիթը գտաւ քանի մը խօսքեր ընելու, որոնց կրնայ մեծ նշանակութիւն մը տրուիլ ռուսական քաղաքական շրջանակներու մէջ. «Պատիւը ունիմ, ըսաւ կայսրը, առաջին անգամ ըլլալով ձեր միջեւ փոխանակուած զինուորական ժապաւէնները այսքան մօտ բերելու։ Այդ ժապաւէնները Զօրին իսկ խօսքերով պիտի կազմեն օղակը այն ամուր շղթային, որ մեզ կը միացնէ հաւատարիմ բարեկամութեան Թաքու ն կապերով։» Մտերմական յարաբերութիւններու այսքան տաք արտայայտութիւն մը, տարակոյս չի կայ թէ բան մը կը նշանակէ, մանաւանդ երբ առիկայ ի յայտ կու գայ Վիլհէլմ Բ.ի և Նիքոլա Բ.ի միջեւ, որոնց այդ տեսակ ժապաւէնները փոխանակած ըլլալու իրողութիւնը մինչեւ հիմա անծանօթ կը մնար։ Այդ փոխանակութիւնը տեղի ունեցած է եղեր Րէվալի վերջին տեսակցութեան միջոցին։

Բնականաբար երեւակայութիւնները հեռուները կը թռչին այս իրողութեանց վրայ, և եթէ կարենանք հաւատք ընծայել զանազան հեռագիրներու, կայսեր այս խօսքերը մեծ ընդունելութիւն գտած են Սէն Բեթերսպուրկի մէջ և անոնք նկատուած են ապացոյց բարեկամութեան մը, որ կ'անցնի պարզ յարաբերութեանց սահմանը, որոնք անհրաժեշտ կերպով կրնան գոյութիւն ունենալ երկու վեհապետներու միջեւ։ Եթէ Զարը արտասանած ըլլար այս տեսակ խօսք մը, բոլորովին տարբեր բան պիտի ըլլար ան, և բողոքելու պէտք չպիտի տեսնուէր սաբանին վրայ թէ Րէվալի տեսակցութիւնը քաղաքական մեծ նշանակութիւն ունեցող հետեւանք մը ունեցաւ։ Վիլհէլմ Բ. դիւրին մը «հաւատարիմ բարեկամութեան» խօսքը կ'ընէ, և զարմանալու բան չի կայ երբ այն ժապաւէններու այդ փոխանակութեան մէջ կը տեսնէ զէնքի բարեկամութեան մը խորհրդանշանը իր և բովանդակ Ռուսաստանի Զարին միջեւ։ Ցայտնի է թէ Վիլհէլմ և Նիքոլա Բ. անձնական ամենէն մտերմական յարաբերութիւնները ունին։ Բայց ասոր քով կայ գերմանական և ռուսական կառավարութեան քաղաքական յարաբերութիւնը, որ միեւնոյն ժամանակ բարեկամական ըլլալով, հեռու է պէտք եղածին չափ մտերմական ըլլալէ տնտեսական տեսակէտով։ Ակներեւ է թէ ցամաքային այն հսկայ տէրութիւնը որուն տղեկցութեան դէմ դնել կ'ուզէ Ռուսիա, Գերմանիան է, և կը բաւէ միայն վերջին տարիներս Մերձաւոր Արեւելքի մէջ պատահած եղելութիւնները յիշել, համոզուելու համար ասոր։

Առաջին անգամը չէ որ ռուս քաղաքական զանազան շրջանակներ, Գերմանիոյ նկատմամբ նպաստաւոր խօսելով կը պնդեն թէ Պերլինի խորհրդարանին հետ համաձայնութեան մը գալ, Եւրոպայի խաղաղութեան պահպանման երաշխաւորութիւն մը պիտի ըլլար, բայց հաւանական չէ որ ասիկա կարելի ըլլայ մօտաւոր ապագայի մը մէջ, որովհետեւ ատոր համար նախ պէտք է Ֆրանկոգերմանական յարաբերութիւնը աւելի մտերմական ըլլայ։ Աւստրեւհունգարիա կը բաղձայ մերձենալ Ռուսիոյ և Իտալիոյ արդէն մերձեցում մը գոյացուցած ըլլալով Ֆրանսայի հետ, կացութիւնը բոլորովին փոխուած է վերջին երկու տարիներու ընթացքին մէջ։

Իրապէս Եւրոպայի տնտեսական շահերը ամերիկեան մրցակցութեան դէմ պաշտպանելու համար, օր մը մեծ տէրութիւնները պիտի պարտաւորեցնէ իրարու մերձենալ և մաղթելի է որ այդ անհրաժեշտութիւնը օր առաջ զգացուի, որովհետեւ այդ մերձեցումը պիտի բանայ տեւական խաղաղութեան շրջանի մը թուականը։

ԱՆԳԼԻԱ, ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏՈՎ

Ռուսական թերթ մը յօդուած մը կը հրատարակէ Պարսկաստանի, Ռուսիոյ և Անգլիոյ տնտեսականին վըրայ, և կ'ըսէ թէ Ռուսիա՝ Անգլիոյ չափ պէտք ունի չենելու երկու նոր մարտանաւեր, Գերմանիոյ շինածներուն փոխարէն։ Այդ թերթը Գերմանիոյ ծովային ուժին զարգացումը հաւասար սպառնալիք մը կը նկատէ Անգլիոյ և Ռուսիոյ։

Վերջին տարիներս, Ռուսիոյ վաճառականական տորմիղը քիչ շատ գոհացուցիչ յառաջդիմութիւններ ըրաւ, բայց նոյն բանը կարելի չէ ըսել նաւատորմիղին համար։ Սակայն Ռուսիա պէտք է իր այդ երկու ուժերն ալ զարգացնէ, եթէ կ'ուզէ պահել իր ունեցած շահերը Արեւմուտքի և մանաւանդ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ։ Խաղաղական Ովկէանոսին մէջ Անգլեւճաբոնական գործակցութեան փոխարէն Ռուսիա պէտք է իր ուժերը և դրամը կեդրոնացնէ նաւային զօրութիւն մը ստեղծելու, զօրութիւն մը՝ որ հիմակուան իր չինական ջուրերուն մէջ ունեցածին հինգ անգամը աւելի զօրաւոր ըլլայ։ Միջերկրականի մէջ ալ Ռուսիա պէտք է ունենայ նաւաբաժին մը, որուն ուժը կարող ըլլայ արեւմուտքի կողմ իր շահերուն պաշտպանման։ Ռուսական տորմիղը այս թողձացուած վիճակին բարձրացնելու համար իրաւ է որ մեծ զոհողութիւններ պէտք են, բայց այդ զոհողութիւնները պէտք է որ ըլլան, եթէ Ռուսիա կ'ուզէ մնալ ծովային տէրութեանց շարքին մէջ և չկորսնցնել իր համբաւը։

Անգլիա միշտ առիթէն օգուտ քաղել կ'ուզէ ուրիշի մը տնտեսական վիճակէն նպաստաւորուելու համար։ Այս սկզբունքով է որ հիմա կը գործէ Պարսկաստանի մէջ և Շահին կառավարութեան դրամական միջոցներ կը ցուցնէ։ Արդէն սկսած է ընել աշխատարարութիւնը թէ Թէհրան ոչ նուազ կարեւոր է իր քաղաքական ձգտումներուն համար, քան հնդկական ովկիանոսը, որուն արդէն տիրապետած է իր մարտանաւերով։ Պարսիկ կառավարութեան դրամական պէտքերը հոգալը և պարսկական ծոցին մէջ ծովահէնները ջնջելը անտարակոյս շատ գեղեցիկ գործեր են, բայց ատոնք անշուշտ չպիտի տան այն արդիւնքները, զորս կ'ակնկալէ անգլիական դիւանագիտութիւնը, որչափ որ ալ խորագիտութիւն բանեցնէ։ Ռուսիա երբեք թող չպիտի տայ որ Անգլիա ճանճզութիւններ ընէ Պարսկաստանի կողմը։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԼՈՒՊԷ ԴԷՊԻ ՀՌՈՄ

Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահ Մ. Լուպէի դէպի Հռոմ հաւանական ճամբորդութիւնը մասնաւորաբար հետաքրքրած է Իտալիոյ կղերական շըրջանակները։ Կղերական թերթ մը այս մասին կը գրէ, «Վատիկանի հետ յարաբերութիւն ունեցող անձնաւորութիւն մը մեզ կը հաղորդէ թէ Պ. Լուպէ Հռոմ չպիտի գայ. տասն եւ հինգ օր առաջ այդ ճամբորդութեան լուրը կրնար հաւանական նկատուիլ, բայց ալ անկարելի է հաւատալ։ Պատճառը սա է թէ Մ. Լուպէ գիտէ թէ Ֆրանսա միշտ պէտք ունի Վատիկանի, գիտէ նաև թէ Հռոմ գալու պարագային երբեք չպիտի կրնայ ընդունուիլ Պապին կողմէ, որով յարաբերութիւնները ալ աւելի պիտի ձգտուին Ֆրանսայի և Վատիկանի միջեւ. և քանի որ Ֆրանսա պէտք ունի Վատիկանի, հանրապետութեան նախագահը չպիտի ուզէ ինքն իր ձեռքով այդ տեսակ հետեւութեան մը ծնունդ տալ։ Մ. Լուպէ Հռոմ երթալու պարագային բնականաբար արքայական պալատը պիտի ուղղուի, և ոչ թէ Վատիկան։ Արդ՝ բոլոր այն բարձրաստիճան անձնաւորութիւնները որոնք Հռոմ մտնելնուն առաջին անգամ Վատիկան չեն երթար չեն կրնար ընդունուիլ Պապին կողմէ։ Նուիրագործուած սովորութիւն մըն է ասիկայ՝ ուրկէ երբեք չպիտի ուզէ շեղիլ։ Արդէն միեւնոյն կերպով, նախ Պապին այցելութիւն տուող ո՛ և է հիւր չի կրնար ընդունուիլ արքայական պալատին մէջ։ Ասոնք այն տեսակ ՚պատճառներ են որոնք կրնան կասեցնել հանրապետութեան նախագահը։ Պէտք է ընդունիլ սակայն որ եթէ դէպի Հռոմ ճամբորդութիւն մը բացարձակապէս հարկեցուցիչ դարձած ըլլար, Պ. Լուպէ չի պիտի վարանէր իր ընտրութեան մէջ, և Հռոմ հասնելուն պէս ուղղակի արքայական պալատ պիտի իջնէր։»

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՔՈՊԷՆՀԱԿ, 9 սեպտ.— Ռուսիոյ մայր կայսրուհին ու Յունաստանի թագուհին ժամանեցին եւ Պէրնսթորֆի պալատը գացին։

ՎԻԷՆՆԱ.— Յունաստանի գահաժառանգ իշխանը ու կինը հոս հասան։

ԲԱՐԻԶ — Ֆրանսայի Նախարարաց Խորհուրդը որ այսօր գումարուեցաւ Էլիզէի մէջ, որոշեց Սէն-Բոմի դէրդնդապետը, պաշտօնը վրայէն առնելով, գործոն վիճակէ դադրեցնել, որով հանգստեան կոչուած պիտի ըլլայ։

—Մարթինիքի կուսակալը միջոցներ ձեռք առաւ կղզիին հիւսիսային կողմը պարպելու։

ՆԱԲՈՒԼԻ.— Ռուս նաւաբաժին մը, Բրէէկէրի հրամանատարութեամբ, հոս հասաւ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Մ. Չէմպըրլէն տեսակցութեան մը պահուն յայտարարեց թէ պօէր զօրավարները պարապ տեղը աշխատած են արտօնութիւն ձեռք բերել, որպէս զի պօէր փախստականները, առանց հաւատարմութեան երդում ընելու, իրենց տեղերը դառնան. նաեւ ջանացեր են ապահովութիւն ձեռք բերել թէ երկու հանրապետութեանց նախկին պաշտօնատարները վերստին պաշտօնի կոչուին։ Գաղթային նախարարը չէ ուզեր այն տեսակ յայտարարութիւն մը ընել որ կառավարութիւնը յանձնառութեան մը տակ ձգելու հանգամանքը ունենայ։

ՊԷՐԼԻՆ.— Պաշտօնական հեռագիր մը սապէս կը բացատրէ «Բանթէր»ի եւ «Բրէթ-Ա-Բիէրօ» ի միջադէպը.— Հաիթիի ըմբոստներուն «Բրէթ-ա-Բիէրօ» թնդանօթակիրը խուզարկութիւն կատարած ըլլալով գերմանական «Մարքոմանիա» նաւին մէջ, «Բանթէր» գերման թնդանօթակիրը հրաման ստացաւ բռնել «Բրէթ-ա-Բիէրօ»ն։ Գերման թնդանօթակիրը հրաւիրեց «Բրէթ-ա-Բիէրօ»ին հրամանատարը մէկ քառորդ ժամուան մէջ վար առնել դրօշը եւ պարպել նաւը. հակառակ պարագային «Բանթէր» պիտի յարձակի անոր վրայ։ Այդ ազդարարութիւնը գործադրուեցաւ. քիչ ետքը Հաիթիի թնդանօթակիրին մէջ պայթում մը լսուեցաւ, հաւանօրէն նաւազներուն կողմէ։ «Բանթէր»ի հրամանատարը թշնամական արարք մը նկատելով այդ պարագան, եւ հաւանական գտնելով որ երկրորդ պայթում մըն ալ պատահի, հրաման ըրաւ կրակ ընել «Բրէթ-ա-Բիէրօ»ի վրայ որ ընկղմեցաւ։

ԲԱՐԻԶ.— Պատերազմական Նախարար Անտրէ զօրավարին հրամանով Կօտէն տը Սէն-Բոմի դէր-գնդապետը հանգստեան կոչուեցաւ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Պուէնոս-Այրէսէն կը հեռագրեն թէ սոսկալի փոթորիկ մը կործաներ է Պոլիվար քաղաքը։ Բազմաթիւ զոհեր կան։

ԼԱ ՀԷ.— Հոլանտայի գաղթային նախարարը այս առտու մեռաւ։

ԲԱՐԻԶ.— Սպանիոյ պանքային մէկ ներկայացուցիչը տեղ մը յանկարծ՝ Սպանիոյ պանքային համար ժամանցիլ մը հաստատելու։

ՊԷՐԼԻՆ.— Վիլհէլմ կայսեր անցեալ շաբթու Բօզէնի մէջ խօսած ճառը Բօղոնիոյ մէջ պատերը փակցնել տըրուեցաւ։

ՎԻԷՆՆԱ.— Քաղաքական շրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ Աւստրիոյ կայսրը Հռոմ չպիտի երթայ։

ԲԱՐԻԶ.— Քարաքասէն կը հեռագրեն թէ ըմբոստները այս քաղաքին մօտ կանոնաւոր զինուորներու վրայ յարձակեր են։ Այս վերջինները մեծ կորուստներ կրեր են.

Կառավարութիւնը Զարին հաւանութեամբն է որ Բեդերսպուրկի ֆրանսական նախորդ դեսպան Մոնդէպէլլօ կոմսը եա կանչած է, ֆրանսական նախարարութեան ներքին քաղաքականութեան մասին անոր ըրած քննադատութեանց համար։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS
10 Սեպտ. 1902

Ֆրանս. 3°/₀	(3°/₀ Français)	101	37
Րէժի	(Tab. Turcs)	344	—
Գօնսօլիտ.	(R. Turque D.)	29	40
Երկաթուղի	(Lots Turcs)	124	50
Պանգ. Օթ.թ .1 52	(Banque Ott.)	584	—
Թրանսվալ	(Transvaal)	158	—

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Մաթպուաթը էնճիւմէնի միւմէյյիզլէրինտէն սաատէթլիւ Քեազըմ պէյէ թէրֆիէն րիւթպէի Ուլէա սընըֆը սանիսի վէ իզզէթլիւ Ճէլալ Իւնսի պէյէ թէրֆիէն Միւթէմայիզ.

Ճէզայիրը Պահրը Սէֆիտ Նուֆուս նազըրը իզզէթլիւ Հասան Հիլմի էֆ.է թէրֆիէն րիւթպէի Սանիէ սընըֆը Միւթէմայիզի վէ բօլիս իգինճի քօմիսէրի Ալի էֆ.է թէրֆիէն րիւթպէի Սանիյէ սընըֆը սանիսի.

Օրման վէ Մաատէն վէ Զիրաաթ Նէզարէթի մէքթուպճըսը սաատէթլիւ Մէհմէտ վէ մէքթուպի մուավինի Նազմի պէյ էֆէնտիլէր հազարաթընա թէրֆիէն րիւթպէի Ուլէա սընըֆը էվվէլի թէվճիհ պույրուլմուշ տըր։

ՆԸՇԱՆ

Զաթը Շէվքէթմէաբը Ճէնապը Բասիլիքաէյէ հաշմէթլիւ Իթալիա գըրալը հազրէթլէրի Թարաֆընտան արզը մուխալլէսէթէ մէէմուրէն Տէրսաատէթէ կէլմիշ օլան ամիրալ Բալումպօ ճէնապլէրինին քէրիմէսի Մատմուազէլ Քարլօթա Բալումպօյա պիրինճի րիւթպէտէն Շէֆգաթ նըշանը Հիւմայունը իհսան պույրուլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ և Պարսկաստանի միջեւ ցարդ գործադրուած մաքսային դրութեան մասին համաձայնութիւն մը գոյացած է երկու տէրութիւններու միջեւ և այդ բանին համար օգոստ. 23ին ծանուցագիրներ փոխանակուեցան Արտաքին գործոց Նախարարութեան և Պարսիկ դեսպանատան միջեւ։ Այդ համաձայնութիւնով երկու տէրութիւնները իրարու պիտի տան փոխադարձաբար ամենէն նպաստաւոր ազգերու պայմանները, արտածման, ներածման, թրանզիթի եւայլնի գործողութեանց մէջ։ Այս համաձայնութեան հակառակ դաշնագրութեան նախորդ տրամադրութիւնները բացի թէնպէքիի տրամադրութենէն ջնջուած են։

Այս նոր համաձայնութիւնը որ 1318 օգոստ. 23էն առ նուազն վեց ամիս գործադրելի է ամէն ատեն կրնայ ջնջուիլ սակայն ջնջման ղեկոյցէն մինչև մէկ տարի եւս պիտի գործադրուի։

Բ. ԴՐԱՆ ՄԷՋ.— Լոնտոնի Օսմ. դեսպանը որ Պոլիս կը գտնուի, առջի օր տեսակցեցաւ Պետական Խորհուրդին նախագահ Սայիտ փաշայի և անգամ Թուրխան փաշայի հետ։

ՄԱՀ.— Պետական Խորհուրդին դատական ճիւղին անդամներէն Մուհէտտին փաշա մեռաւ։

ՎԵՀ. Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձը, կ'ըսէ «Թ. Հագիգաթ» հեռագիրով շնորհաւորած էր նաև Պապը։

Վեհ. Սուլթանը հեռագիրով շնորհակալութիւն յայտնած է Ն. Սրբազնութեան։

ԲԱԼՈՒՄՊՕ Ծովակալին մինչեւ Պէյքոզ ընկերացող պաշտօնատարները երէկ Պոլիս հասան։

ՀԷՐԷՔԷԻ Կայս. գործարանին մօտ շինուելիք կերպասեղէնի գործարանին հիմնարկէքը կատարուեցաւ անցած հինգշաբթի։

ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ կրթական ծրագիրը բարեփոխելու համար յանձնաժողով մը կազմուած էր։ Այդ յանձնաժողովին որոշումով երկրորդական վարժարաններու կարգին վրայ նոր կարգ մըն ալ պիտի աւելնայ։ Այդ որոշումը վաւերացուց կայս. Իրատէ մը։

ՊԱՐՍԻՑ դեսպան իշխան Միրզա խան տկար ըլլալով Մեծ Կղզի գնաց բժիշկներուն խորհուրդով։

ԻՏԱԼԻՈՅ հիւպատոսարանը 3500 ոսկի տուաւ Բերա, Ֆիրուզ Աղա, Թաղապետութեան սեպհական և անցածները այրած հիւանդանոցին գետնին, որպէս զի անոր վրայ Իտալական հիւանդանոցին վրայ աւելցուելիք երկու պորմերը շինել տրուի։ Վեհ. Սուլթանը արտօնեց այդ վաճառումը և հրամայեց որ քաղաքապետութիւնը 5500 ոսկիի գնէ այն շէնքը որ վարձուած է Բերայի Թաղապետութեան իբրեւ հիւանդանոց։

ԵՍՆԱՖ-ԹԷԶՔԷՐԷՍԻՆԵՐԸ ասկէց վերջ միմիայն Թաղապետական բաբաժաններու կողմէ պիտի տրուին և դրամները անոնց կողմէ պիտի գանձուին Պետական խորհուրդին որոշումով։ Նաև Թաղապետական քննիչները պիտի քննութիւն կատարեն զեղծումներուն և արհեստապետներու կողմէ եղած չափազանց պահանջումներուն առաջքը առնելու համար։

ՅՈՒՆԱՑ Պատրիարքին օտար վարժարաններու դէմ հանած շրջաբերականը որ միւս օրթոտոքս ազգերու կրօնական պետերուն ալ հաղորդուած էր լաւ տպաւորութիւն մը ըրեր է։

—Այդ շրջաբերականը ղրկուած է նաև բոլոր ներքին հոգեւոր պետերուն։

ԹԱՇ ՏԷԼԷՆԻ ՋՈՒՐ.— Ֆուատ, Իրֆան և Ճէլէպօղլու անունը կրող և իբրեւ Թաշ Տէլէնի Ջուր ծախուող կեղծ ջուրերը պիտի գրաւուին։

ՑՈՅՆ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐ.— Ռուսիա բնակող Մ. Բանայօթ Ակրիթա 3000 օսմ. ոսկի տուած է իր ծննդավայրին Տրապիզոնի մէջ յունական հիւանդանոց մը հաստատելու համար։

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ծովեզերքին մաքսային հսկողութեան համար 16 նաւակներ պիտի գնուին 32,000 ղրշ. ծախքով։

ՌՈՒՍ դեսպանատան պահականաը երէկ առտու Սէվասթօփոլ մեկնեցաւ որպէսզի Պոլիս բերէ դեսպան Մ. Զինովիէվը։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Սօֆիայի Ռումանական դպրոցին փակման փոխարէն ռուման կրթն. նախարարութիւնը Տօպրուճայի պուլկար վարժարաններուն 3 օր եւս միջոց տուաւ հպատակիլ իր որոշումներուն եթէ երբեք չեն ուզեր որ փակուին։

ԱԻԱՋԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ.— Սօֆիայէն երեկուան թիւով կը հեռագրեն թէ Պուլկար կառավարութիւնը սահմանագլուխին վրայ զինուորներ հաստատեց խռովարարներու անցքը արգիլելու համար։ Կարեւոր բոլոր կէտերը հսկողութեան տակ են։ Պուլկարիա որոշած է թող չտալ խռովարարներուն որպէսզի խանգարեն խաղաղութիւնը և ելմտական ու տնտեսական վերակազմութեան գործերուն մասին որուն կ'աշխատուի։

ՔԷԱՏՀԱՆԷԻ ջուրին համար Թագսիմի Թաղապետական պարտէզին մէջ և Բանկալթիի Թաղապետական տաղաւարին առջեւ մէկ մէկ աղբիւր պիտի շինուին։

ՔՈԼԵՐԱ ԵՒ ԺԱՆՏԱԽՏ.— Աղեքսանդրիա 27/9 սեպտ.— քօլերայէ հոս 53 դէպք և 35 մահ. Գահիրէի մէջ 20 դէպք և 16 մահ. միւս տեղերը 1579 դէպք և 1310 մահ. Սիւէզի մէջ 3 դէպք։

—Եգիպտոսի մէջ Յուլիս 15էն 31 քօլերայէ 746 դէպք և 618 մահ պատահած է. օգոստ. 1-31, 7537 դէպք և 5404 մահ. Ընդամէնը 8283 դէպք և 6022 մահ։

—Օտեսայի դէմ դրուած 5 օրուան քարանթինան 10 օրուան բարձրացաւ։

ԱՏԱՊԱԶԱՐԻ ջերմուկները և ուրիշ պաղ ջուրի աղբիւրները քննելու համար ղրկուած բժիշկոյժ տր. Անմէտ Հիւսէին էֆ. առջի օր Պոլիս դարձաւ։ Բերած ջուրի նմոյշները պիտի տարրալուծուին Բժշկական վարժարանին աշխատանոցին մէջ։

Ցիշեալ բժիշկը նօթեր քաղած է նաև այդ տեղերուն բուսականութեան և երկրաբանութեան մասին։

ՄԷՐՍԻՆԷՆ կը գրեն մեզի.—Երաշտութեան տարին ընդհանուր ոգեւորութիւն կը տիրէր առեւտրական հրապարակի վրայ և շատեր փայլուն ապագայ շինեցին իրենց. ներկայ տարին, հակառակ տածուած արտակարգ յոյսերուն հունձքի տեսակէտով աղիտաբեր տարի մը եղաւ գրեթէ։ Երկրագործները և այգեպանները մատնուեցան ատանկ առնել կացութեան մը. բերքերու անօրինակ բարձրացումէն վերջ յանկարծական վայրէջքը ալ աւելի գէշցուց գործերու ընթացքը. այսօր ցորենը հրապարակի վրայ կ'արժէ գրիւը 13-14 ղրշ. մինչդեռ երկրագործը 13 ղշ. նախնական գնով կրնայ ամբարել այդ։ Գարին 14 ղրշ.էն անկում մը կրելով մինչեւ տասը=10 ղրշ.։ Վարսակը քիչ մը կը քննուի. յոյսը կը մնայ կնճիթի և բամբակի վրայ, որոնց համար կ'ըսուի թէ նախորդ տարիէն շատ քիչ նըւազ են. կնճիթը հիմակ 96—98 փր. է և անցեալ տարուընէ շատ նուազ ալ[illegible] գործեր եղան, ինչ որ այդ բերքին գործառնութեանց լաւ կռուանի վրայ մնալուն նշան մըն է։ Բերքերը ժողովրդին աղքատութիւնը ամոքելու համար ամենաձեռնտու միջոցներ են. առաջին զոր օրինակ 5—6 միլիոն օխայով քաղաքին ծոցը կը թափէ 12—13 միլիոն ղրշ.ի մօտ գումար մը իսկ վերջինը աղքատ դասակարգին համար անսպառ գործեր. իրբրեւ այս վիճակին մէջ վերջահաս երկեակ բերքեր գոնէ առեւտրական կացութեան կենդանացում մը պիտի կրնան սփռել ատեն մը և էյնաֆ դասակարգը մասամբ պիտի ազատի այն անել վիճակէն, որուն ենթարկուած է։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՀԱՍՏԱՆ.— Տրապիզոն բնակող Սափրիչ Ստեփանի որդին՝ ատաղձագործ Պօղոս՝ քանի մը օր առաջ սպանուած գտնուեր է Հայոց վանքին մատի ձիթաստանին մէջ։ Ցիշեալը անձնապան եղած է եղեր։

—Բաշապահճէցի Ցիմիդրի Բաքա անունով անձը, որ տեղածները փորձած էր իր կինը ողջ ողջ այրել, նախընթաց օր փորձեց ինքզինք սպանել իր մէկ սրունքը կտրելով։ Անձնասպանը հիւանդանոց իր կնկանը քով տարուեցաւ։

ԱՐԿԱԾ.— Զոնկուլտաքի հանքա-

ծուխի հանքերէն մէկուն մէջ արկած մը պատահեցաւ։

Խնայողութեան համար այդ հանքին մէջ կը գործածէին 20 տարու տղայ մը որ պզտիկ վակօնները կը վարէր։ Այդ տղան որ կեանքին մէջ մեքենայ չէր տեսած, չնշմարելով որ վակօնին շղթան խզուած էր, լիսէանը դարձուց որմէ վակօնը սահելով կոխոտեց Մուսթաֆա անուն 23 տարու հանքագործ մը։ Հանքին տնօրէնը և վերակացուն ձերբակալուած են։

ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ.—Միտիլլիի մէջ հինգ հոգիէ կազմուած աւազակախումբ մը յուլիս 30ի գիշերը վաճառական Եօրկին և ընկերները կողոպտած և վիրաւորած էին։

Միտիլլէէ կը ծանուցուի թէ այդ աւազակները ձերբակալուելով՝ անոնց կողոպտած գոյքերը ամենքն ալ իրենց տէրերուն վերադարձուած են։

ԽԵՂԴՈՒԻԱԾ.— Սկիւտարցի երկու հէլվաճիներ իրենց գոգնոցները լուալու համար Ջեմսի Բաշա գացած էին։ Անոնցմէ մէկը լուացուիլ կ'ուզէ բայց լողալ չգիտնալով հոսանքէն կը վարուի։ Միւսը որ ազատելու համար ծովը նետուած էր, ան ալ կը խեղդուի։ Երկուքին ալ դիակները երէկ գտնուեցան։

ՈՃԻՐ.— Երէկ Գումգաբու, Վալի Բաշաի զառիվարին վրայ ձկնավաճառութիւն ընող Իսթէֆան, վիրաւորեց պարտիզպան Լէօնը։ Ոճրագործը ձերբակալուեցաւ։

ԱՖԻՈՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ԱՂԷՏԱԼԻ ՀՐԴԵՀԸ

1,500,000 ՈՍԿԻԻ ՎՆԱՍ

1500 ՏՈՒՆ, ԽԱՆՈՒԹ ԵՒՆ. ԱՅՐԱԾ

ՍՐՏԱԴԱԾ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Մեր մասնաւոր թղթակիցէն)

Թէեւ մեր վերջին թղթակցութեան մէջ բսած էինք թէ այրած տուները 4000ի կը հասնին, որովհետեւ նոյն վտանգուածը գրած ատենս այդպէս կը խօսուէր), բայց վերջէն ստուգուեցաւ որ այդ գումարը հազիւ 1500ի կը հասնի, և յառաջ եկած վնասներն ալ (ամէն տեսակէտէ հաշուելով) մէկ ու կէս միլիոն ոսկիի կը հասնին։

Անձի վնաս չկայ, միայն գինով մէկը կ'ուզէ իր օղիի տակառին քով մնալ մի՛նչ, դուրս կը հանեն զինքը, բայց նորէն կը վազէ ներս և վերջապէս իր տակառին հետ զոհ կ'երթայ կրակին։

Հրդեհը սկսած է Մհի. Առաքել աղա Շիրինեանի տունին երրորդ յարկէն՝ ուր հիւսներ կ'աշխատէին. կ'ենթադրուի թէ ասոնք իրիկունը սիկար նետած են անզգուշութիւնով՝ հոն գտնուող [illegible]ներուն մէջ. և որովհետեւ [illegible] տունին գետնայարկը կը բնակէին, բոցերը առնելէն չա՛տ ետք կ'իմանան աղէտալի իրողութիւնը։ [illegible] մէջ կը կը կարծուի թէ կանխամտածութիւն բնա՛ւ չկայ, բայց և այնպէս կառավարութիւնը սկսած է խիստ քննութեան մը՝ հասկնալու համար հրդեհին բուն պատճառը։

Ան գիշեր ժամը մինչեւ 8ին ատենները մենք բնաւ չէինք յուսար որ կրակը կրնայ հասնիլ մինչեւ քաղքին կողմի տուները և անգործ մնացած էինք. բայց երբ տեսանք որ կամաց կամաց մեր կողմին ալ կ'սպառնայ խոհեմութիւն համարեցինք գոյքերնիս [illegible] կապել և պատրաստուիլ փախչելու. ես որ բնաւ վարժուած չէի յոգնութեան հիմա չեմ հասկնար թէ այդ ատեն ինչպէս մինակ [illegible] բոլոր բեռները և [illegible] ալ իբր ապահով տեղ մը [illegible] ինչպէս կրեր եմ [illegible] բակը որ մեզի մօտ է։

Բայց երբ տեսանք որ կրակը այն [illegible] ալ կ'սպառնայ, կառք մը [illegible] Գոնիայ կայարանը կրուե[illegible] տասը վայրկեան հեռաւորութիւն մը համար մէկ կառքը կէս ոսկի [illegible] և ան ալ չի գտնուիր. ալ հաս[illegible]

[illegible] մը կայարանը կազինօյին [illegible] պատսպարեցանք և երկու գիշեր [illegible] աղուոր վակոններու մէջ [illegible] հարիւրաւորներու հետ, [illegible] ու [illegible] չէին գիտեր [illegible] ըլլար իրենց ճակատագ[illegible] [illegible] իրենց զաւակները կը [illegible], մինչդեռ այր մարդիկ կը [illegible] քիչ մը բան ազատել հնոցին [illegible]։ Տղոց աղեխարշ աղմուկը, [illegible]ներուն կողկանձերը, [illegible] անասուններուն մայիւններն ու [illegible], կանանց վայնասունը, [illegible] արձակած ճարճատիւնները. [illegible] ժողովուրդին վրայ [illegible], և ջրհանկիրներուն ու ամ[illegible] դուռը բուռը դժոխային տեսարան մը կը պարզէին որուն դիմաց պողպատէ սիրտերն անգամ կը սարսափին։ Հրդեհին բոցերը կ'անդրադառնային դիմացի սարերուն և լեռներուն վրայ որոնք կարծես ելեկտրական լոյսով մը ողողուած լուսաւոր գօտի մը երեւոյթը կ'ընծայէին։ Երկինքը տաքցած պղինձի նման կարմիր-կանանչ բոցեր կ'արձակէր և օդին մէջ կը սուրային հրդեհուած բնակարաններու հեծեծանները ինչպէս նաեւ գերանները։ Թռչունները չկրնալով ազատիլ լափող կրակին ազդեցութենէն մոխիր դարձած գետին կ'իյնային գուժկաններու նման։

Ցանկարծ խուճապ մը ժողովուրդին մէջ. բոցերը կը սպառնար վարժարանին և եկեղեցիին ալ. ամէն մարդ պահ մը իր տունը, ընտանիքը մոռցած դէպի հոն վազեց Աստուծոյ տունը փրկելու ճիգ մը ընելու։ Բայց բոցերը ոչ աղերս և ոչ ալ ալ արցունք մտիկ կ'ընէին. լափլիզած, շրջապատած էին արդէն տաճարը և վարժարանը՝ որոնք կ'ողջակիզուէին։

Տեսայ որ քահանայ մը գլուխը բաց, ոտքը հողաթափով վշտին առաջին ազդեցութեան տակ շուարած դոյլ մը ջուր բռնած էր ձեռքը՝ որպէս թէ անով ուզէր եկեղեցին փրկել։

Բայց ինչ հարկ այս աղեխարշ նկարագրութիւններուն. Թշուառութիւնը կատարեալ է. հիմայ ժողովուրդին մէկ մասը կը բնակի Կոյս. կառավարութեան շնորհած վրաններուն տակ, խաներուն մէջ և հոս ու հոն։

Հայոց վարի պզտիկ եկեղեցին և անոր քովի ծաղկոցը, ինչպէս վերը ըսի՝ այրած են. նոյնպէս պիտի այրէին փերի եկեղեցին ու մեծ դպրոցը՝ եթէ կառավարութեան հայթայթած անմիջական օգնութենէն զատ, կայարանի բնակիչներու տասնապետը՝ Բաղէշցի Մխիթար իր ընկերներով չհասնէր՝ ու անոնց բոլորտիքի չորս հինգ տուները չի քակէր. նոյնպէս յիշատակութեան արժանի են Տիարեան Մհի. Ցակոբ աղայի որդիները Արիստակէս և Մովսէս՝ որ անդադար ջուր կրեցին կառքերով կարենալ ազատելու համար եկեղեցին ու դպրոցը՝ որոնք եթէ այրէին այլեւս ամբողջ քաղաքը կ'այրէր։

Հիմա հիւանդութիւնները սկսած են տարածուիլ ժողովուրդին մէջ, որ թէեւ շնորհիւ Վեհ. Կայսեր խնամոց, պատսպարուած է առ այժմ խաներու մէջ, սակայն տակաւին ինչ որ ալ ըլլայ բաւական նեղութիւն կը քաշէ։ Հիւանդութեանց պատճառները կրնան ըլլալ մեծ մասամբ վախը, ցրտառութիւնը, քնատութիւնը, յոգնութիւնները են. են.. Հրդեհին սկսած իրիկունը քանի մը ծննդաբերութիւններ ալ տեղի ունեցան լեռին վրայ՝ ուր փախած էին շատ մը ընտանիքներ՝ իրենց կարասիներով են. շատերու կարասիները հո՛ն ալ վառեցան հասնող բոցերէն և նոյն իսկ դիմացի կրակին տաքութենէն։

Դպրոցին եկամուտի գլխ. աղբիւրը եղող քարաշէն հոյակապ բաղնիքը այնչա՛փ վնասուած էր որ 3-400 ոսկի կ'ուզէ որպէսզի կարենայ գործածելի վիճակի հասնիլ. ժողովուրդն ալ անդին ատդին ցրուած ըլլալով չյուսացուիր որ դպրոցը կարենան շարունակել, մանաւանդ որ ո՞վ ստակ պիտի տայ։ Այս առթիւ պէտք կ'ըզգանք քանի մը խօսք ընելու։ Դպրոցական այս շրջանին համար, Պապիկեան գրատան պատ. յանձնարարութիւնով իբր մանկապարտիզպանուհի կանչուած էր Պոլիսէն՝ օր. Տիգրանուհի Զատիկեան, որու առաջին ամսականը և ճամբու ծախքը՝ 5 օսմ. ոսկի խրկուած էր առաջուց, և ինք ալ դեռ չէր եկած. հիմա, երբ այդ ստակը կը պահանջուի յիշեալ օրիորդէն՝ չի բարեհաճիր ետ տալու. արդեօք օրիորդը չի՞ խորհիր որ անգին մէկ քանի հրկիզեալ վարժապետներ քանի մը ամսական առնելիք ունին դպրոցին վրայ։

* *

Քաղաքին աւերակները՝ որոնց այցելեցի վերջին անգամ չա՛տ գէշ տպաւորութիւն մը թողուցին վրաս։ Մարդ իր մորթին տակ տենդոտ սարսուռ մը պտուտքիլը կ'զգայ երբ կը տեսնայ հազարաւոր տուները՝ որ հիմա մոխիր աւերակ դարձած են. ու արդեօք քաղաքացիները այն աղետաբեր օրը, հրդեհէն վայրկեան մը իսկ առաջ մտաքերնուն կ'անցնէին թէ քանի մը օր չանցած այդ տուներուն տեղ աւերակներու կոյտեր պիտի տեսնէին՝ որոնցմէ մուխը և բոցը չոքաթներով չպիտի պակսէին։

ԱՇՈՏ Յ. ՊԱՋՊԱՋԵԱՆ

* *

Աֆիոն Գարահիսարի այս աղէտալի հրդեհէն արկածեալներուն նպաստելու կայս. Իրատէով կազմուած յանձնաժողովին աւագ անդամն է քաղաքապետ Բըտվան փաշա։ Յանձնաժողովը իր գումարումներուն սկսաւ և որոշեց 500,000 ղր. արժէքով 38,000 տոմսակ պատրաստել 1000ը 100, 2000ը՝ 30, 500ը՝ 20, 1000ը՝ 10 և 20000ը՝ 5 ղրուշնոց։

Մեր պաշտօնակից «Սապահ» լրագրի արտօնատէրը Վսեմաշուք Միհրան էֆ. յանձն առած է ձրիապէս տպագրել այդ տոմսակները։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՆԻՍՏԸ

Խառն Ժողովը գումարուեցաւ երէկ տաւսօտ ժամը երեքու կէսին Ղալաթիոյ Խորհրդարանը, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Տիգրան էֆ. Եուսուֆեանի։ Կրօն. Ժողովէն ներկայ էին Տ. Գրիգորիս Յովհաննէսեան, Տ. Վահրամ Մանկունի և Տ. Գաբրիէլ Ճէվահիրճեան Սրբազանները, Տ. Կարապետ Սէթեան, Տ. Կարապետ Սանտալճեան, Տ. Գաբրիէլ Խանճեան, Տ. Յովհաննէս Շահպազեան Ա. քահանաները, իսկ Քաղ. Ժողովէն Գրիգոր Խտըրեան, Գրիգոր Գարակէօզեան, Միհրան Սէթեան, Մկրտիչ Ասատեան և Տիգրան Տ. Ներսէսեան էֆէնտիները։

Ս. Պատրիարքը Ժողովին կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդեց բացատրելով նաեւ յարաբերական խնդիրներու մասին եղած գոհացուցիչ կարգադրութիւնները։

Ժողովը այս առթիւ երկար խորհրդակցութիւն մը կատարեց և Ս. Պատրիարքին բացատրութիւններուն համար գոհունակութիւն յայտնեց։

Ժողովը վերջացաւ ժամը հինգ ու կէսին և ուրիշ խորհրդակցութեանց համար ժամանակ չի մնալով նիստը փակուեցաւ։

, Կրօնական անդամներուն մեկնումէն վերջը Ժողովին աշխարհական անդամները Ս. Պատրիարքին հետ տեսութիւններ փոխանակեցին օրակարգին վրայ գտնուող խնդրոց նկատմամբ։

, Ս. Պատրիարքը Ժողովին փակումէն ետք Պատրիարքարան գնաց ուր զբաղեցաւ ընթացիկ գործերով։

ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԸ

Օրեր ու ամիսներ, տարիներ կը հոլովուին այս խնդրոյն շուրջը և տակաւին որոշ բան մը չի գիտցուիր թէ ինչ պիտի ըլլան արդիւնքները այն խել մը բանակցութիւններուն, որ կատարուեցան ասկէ մէկ—երկու տարիներ առաջ Պատրիարքարանի և Գարակէօզեան ժառանգորդներուն միջեւ։ Եղաւ ժամանակ մը որ ըսուեցաւ թէ՝ ա՛լ ամէն բան վերջացած է թէ կայս. բարեհաճ Իրատէին կ'սպասուի այդ որբանոցին հիմնարկէքը կատարելու համար։ Այդ բարեհաճ Իրատէն ալ հաղորդուեցաւ Արդարութեան գործոց պաշտօնատունէն. բայց ո՞ւր մնացին այն խոշոր խոշոր խոստումները՝ որ ասկէ առաջ կ'ըլլային։ Աս ինչ գէշ սովորութիւն է որուն կապուած ենք։ Մինչեւ որ եկեղեցական կամ կրթական խնդիր մը չի հատեցնենք, չենք ձեռնարկեր անոր կարգադրութեան։

Սոյն օրին լրագրութեան հետեւողները անշուշտ կը յիշեն ասկէ մէկ քանի շաբաթ առաջ մեր տուած այն մէկ լուրը թէ դիմումներ կ'ըլլան աշակերտներ ընդունել տալու որբանոցներուն մէջ։ Արդ ինչ պիտի ըլլայ այդ խեղճերուն ապագան, ինչո՞վ պիտի մեծնան ու դաստիարակուին այդ մանուկները, որոնց ամէն մէկը իր մայրիկին միակ յոյսն ու մխիթարութիւնն է։ Արդէն յայտնի է որ Ս. Փրկչեան որբանոցը խռնուած է աշակերտներով։ Պէրպէրեան ամբողջացուցած է իր ձրի սաներուն թիւը. օտար բարենպատակ հաստատութիւնները նաեւ փակած իրենց դուռները՝ «Ալ մի՛ բերէք, չենք ուզեր» կը պոռան. ուրեմն այս պարագային որո՞ւ դիմելու է Հայ աղքատ ծնողքը որ գէշ կամ աղէկ իր զաւակը կրթել տայ։ Մենք կը կարծենք որ հուսկ ուրեմն վախճան մը տալու է Գարակէօզեան Որբանոցի այս ձգձգեալ խնդրոյն։ Ահա պարտք մըն է մեզ այս տողերն Գարակէօզեան էֆ.ի նկատողութեան յանձնել. մնացեալը իրենք գիտեն. ինչ կ'ուզեն թող ընեն։

ՍՐԲԱԶԱՆ Պատրիարք Հօր հրամանաւ Շրջաբերական մը կը պատրաստուի գաւառներու Առաջնորդներուն և Սուրբ. Տեղապահներուն ղրկուելու համար, հիմ ունենալով Վեհ. Կայսեր Գահակալութեան տարեդարձին առթիւ Ս. Պատրիարք Հօր Մայր եկեղեցւոյ մէջ խօսած քարոզը և ըրած բարեմաղթութիւնները։

ԵՐԷԿ Պատրիարքարանի դիւանապետները և տեսուչները Սրբազան Պատրիարք Հօր ներկայանալով ինչ ինչ հրահանգներ ստացան։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ օր Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ գումարուեցաւ ուսուցչական ընտրելիներու յանձնաժողովը և Շրջանաւարտներու քննիչ յանձնաժողովը և իրենց տեղեկագիրներուն պատրաստութեամբ զբաղեցան։

ՈՒՍՈՒՄՆ. Խորհուրդը վաղը, իսկ Տնտեսական Խորհուրդը յառաջիկայ Դշ. օր նիստ պիտի գումարեն։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ Խորհուրդը կրկին գիր մը գրելով՝ Խասգիւղի Գալֆաեան Որբանոցի Երանուհի մայրապետին 15 օրուան մէջ իրմէ արդէն պահանջուած հաշուետումարները իրենց յարակից հաշուեցոյցերով փութացնելը կը պահանջէ։

Տնտեսական Խորհուրդը գրեց Պէօյիւքտէրէի Թաղ. Խորհուրդին, որպէս զի 1899էն սկսեալ իր մատակարարութեան հաշիւները ղրկէ Տնտեսական Խորհրդոյ դիւանին։ Նոյնպէս գրուեցաւ Արմաշի Դպրեվանքի խնամակալութեան, որպէս զի Գարակէօմրիւկի աղքատախնամի մասին տեղեկութիւններ տայ։

Տնտես. Խորհուրդը Մայր եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդին նամակ մը գրելով տեղեկութիւններ ուզեց հանգուցեալ Ալաճան Մարտիրոսի և կողակցին կտակով Մուշի Ս. Կարապետ վանքին յատկացեալ կտակարամիններուն մասին։ Դարձեալ Տնտես. Խորհուրդը Գուզկունճուքի Թաղ. Խորհրդոյ առաջարկութեան վրայ և ըստ յանձնարարութեան Ս. Պատրիարք Հօր նկատողութեան առնելով Իճատիէի վարժարանին շէնքին ընդարձակման խնդիրը այդ մասին հարկ եղած քննութիւնները աւարտէլէ ետքը հաստատելով այդ ընդարձակման կարեւոր պէտքը հարկ եղածը ի գործ դրած է։

ՎԱՆԻ հայկական որբանոց վարժարանի տնօրէն Համբարձում էֆ. Երամեան նամակ մը գրելով Սրբազան Պատրիարք Հօր, շնորհակալութիւն կը յայտնէ Նորին Սրբազնութեան, որ գլուխ կանգնելով Ուսումն. Խորհրդոյ՝ հովանաւորեր ու փրկեր է վարժարանը փակման սոսկ վտանգէն, որով կոբողացեր է իր վարժարանին Դ. շրջանը բոլորել։

ՔԷՕԹԱՀԻԱՅ առաջնորդական Տեղապահ Մկրտիչ վարդապետ Աղաւնունի վերստին գրելով Պատրիարքարան Աֆիոն Գարահիսարի հրդեհին պատճառած սոսկալի աղէտը և ժողովրդեան թշուառութիւնը նկարագրելով օգնութիւն և նպաստ կը խնդրէ և կը յարէ թէ վերահաս ձմեռը և հիւանդութիւնները կրնան աւելի վտանգել ժողովրդեան նիւթական և առողջական վիճակը։

ԵՐԷԿՈՒԱՆ Խառն Ժողովին մէջ նկատողութեան չառնուեցաւ ոչ Քղիի Առաջնորդին ընտրութեան տեղեկագիրը և ոչ ալ Մուշեղ Վրդ.ի Արղընի վանքին համար ըրած քննութեան տեղեկագիրը, ինչպէս գրուած էր։

ԱՄԱՍԻԱՅ գաւառական ընդհ. Ժողովը՝ Քաղաքական Ժողովոյ կազմալուծեալ վիճակին պատճառաւ, գումարուելով նախագահութեամբ առաջնորդին, գաղտնի քուէարկութեամբ հինգ անդամէ բաղկացեալ քաղաքական ժողով մը ընտրեր և զայն տեղեկագրելով Պատրիարքարան, հաստատութիւնը խնդրեր է։

ԱՐՄԱՇԻ Դպրեվանքի փոխ-վանահայր Տ. Եղիշէ եպս. Դուրեանի առաջարկութեամբ և Պատրիարքական հրամանաւ հինգ ընծայացուներ սարկաւագութեան աստիճան պիտի ընդունին սեպտ. 8 կիրակի օրը։ Նոյնպէս ծայրագունութեան աստիճան պիտի տրուի նոյն օրը Տ. Թորգոմ վրդ.ի, որ վեց տարիէ ի վեր նոյն դպրեվանքին ուսուցչարանին կարեւոր ուժն եղած է։ Ընծայացուներն են Յովհաննէս Պապիկեան Ջինկիլէրցի, Հայկ Դանիէլեան Պոլսեցի, Արշաւիր Սահակեան Շապին Գարահիսարցի, Անուշաւան Տէր Խորէնեան Գուրապալէնցի, Հմայեակ Բիլաւճեան Այնթապցի։

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ շաբթու նիստ պիտի գումարէ նաեւ Նպաստից Յանձնաժողովը նախագահութեամբ Սրբազան Պատրիարք Հօր։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ճեմարան-վարժարանը, որ ժամանակին մեծ համբաւ ունեցած է իր այնքան գնահատելի արդիւնքներուն համար, և որ սակայն հետզհետէ հասնող աւերիչ հրդեհներուն պատճառաւ անշքացած էր, այս անգամ նոր կազմուած Հոգաբարձութեան մը շնորհիւ կը վերաբացուի և դասախօսութիւնները կ'սկսին յառաջիկայ երկուշաբթի, կարող տնօրէնի մը և ընտիր ուսուցիչներու կողմէ։

Մօտ օրերս երկսեռ վարժարանը պիտի փոխադրուի Պաղլար-Պաշի, ուր Հոգաբարձութիւնը մասնաւոր շէնք մը վարձած է դպրոցի յարմար։

Կը գովենք նորընտիր Հոգաբարձութեան գնահատելի ջանքերը և կը յուսանք թէ Ճեմարանը այս նոր ուժերով պիտի հասնի կրթական բարձրացուած վիճակին և պիտի նուիրէ զարգացած աշակերտներ ու աշակերտուհիներ։

ԱՍԿԷ առաջ տեղական քանի մը թերթերու մէջ գրուած էր թէ Նահապետ Յակոբեան անուն ազգային մը (պատանեակ) իբր թէ ճարտարապետ՝ իր անձնական ծախքով ներկել տուած է Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցւոյ բակի ներքին մասերն, նաեւ կարգ մը նորոգութիւններ ձրիաբար, ի հաճոյս Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէն Ղազարոսեան էֆ.ի, որ իբր թէ առանց Նուազուրդի չահուէտ պայմանին՝ կատարել տուեր է Էսաեան վարժարանի քանի մը մանր նորոգութիւնները։

Տեղեկութիւն կը տրուի մեզ այժմ վաւերական աղբիւրէ մը թէ յիշեալ Նահապետ՝ իր անձին ռէքլամ ընելու ձգտումներ ունեցած է այդ միջոցով, որովհետեւ իր ներկի ծախքերը ամբողջութեամբ ստացած է Եկեղեցւոյ սնտուկէն. և յետոյ Ղազարոսեան էֆ. Նուազուրդով կատարել տուած է Էսաեան վարժարանի նորոգութեան գործը գիտակցութեամբ Թաղ. Խորհրդոյ միւս անդամներուն։

ԲԱՐԻԶ հանգուցեալ տոքթ. Գէորգ. էֆ. Կեսարեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւններն եղած են Հիւանդանոցին. Ազն. տէր և տիկին Ռուբէն էֆ. Էպէեան 108, Ազն. Մ. Կեսարեան և եղբարց վաճառատան պաշտօնեայք 216, Նշան էֆ. Փափազեան 108ղրշ.։

ՇԱԳՇԱԳՑԻ Տ. Կարապետ քահանայ Օհանեան որ հիմա Գասըմփաշայի եկեղեցին կը պաշտօնավարէ, այս անգամ Շագշագի 400 բնակիչներուն ամէնէն ստիպողական մէկ պէտքին համար կ'աշխատի բարերար մը գտնել։ Խնդիրը ջուրի մը պէտքին համար է։ Իրաւ է թէ ասկէց 120 տարի առաջ Նահապետ անուն անձ մը այդ գիւղին մէջ աղբիւր մը շինած է, սակայն այդ աղբիւրին ջուրը մահացու ըլլալուն համար, բնակիչները գրեթէ ջուրի սովէ տառապանքի մէջ են։ Յիշեալ քահանան անցեալ տարի Եալովայի Գայմագամ էֆ.ին շնորհիւ այդ ջուրէն Պոլիս բերելով, վերլուծել տուած ու հաստատած է թէ իսկապէս մահացու ջուր մըն է։

Տէր Հայրը արդ կը փնտռէ ազնիւ բարերար մը, որ յանձն առնէ իր 400 բնակիչ ժողովուրդին համար աղբիւր մը շինել, և աւելին կը փափաքի որ վերոյիշեալ Նահապետի սերունդէն մնացած անձեր եթէ երբէք կ'ապրին այս բարեգործութիւնը ընեն յաւերժացնելով միանգամայն իրենց նախահօր անունը։

Աղբիւրին վրայ կայ սա հետեւեալ յիշատակարանը։—

1200 սէնէ։ Յիշատակ է ցմթեբրհամ, աղբիւրս, Սառաֆ Մ. Նահապետին, և ծնողացն Մ. Մարտիրոսին Մարիամին և որդւոյն Պետրոսին և կողակցւոյն, Մ. Եղնիկին Թուին Հայոց ՌՄԼԷ.ին։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ հրահանգ ղրկեց գաւառական Առաջնորդարաններու, որպէս զի իւրաքանչիւր խնդրի համար զատ զատ պաշտօնագիրներ գրեն, ինչպէս կ'ըլլայ ամէն հանրային մեծ հաստատութեանց մէջ, արձանագրութեան դիւրութեան և կանոնաւորութեան համար։

ԱՅՍ ՏԱՐԻ Վերափոխման Ս. Խաչի տաղաւարին առթիւ Արմաշի արդիւնաւոր ուխտագնացներէն Աֆիոն Գարահիսարցիք չպիտի կրնան իրենց ուխտաւորները ունենալ, համաճարակ վերջին հրդեհին պատճառաւ։ Ամէն տարի, նոյն օրը, Աֆիոն Գարահիսարի ժողովուրդէն 100 լիրայի մօտ հասոյթ մը կը գոյանար։

ՏԻԿԻՆ ԵՐԱՆՈՒՀԻ Բարթող պէյ, շաբաթ օրը Մեծ Կղզի երթալով, այցելութիւններ փոխանակած է իր ամուսնոյն ազգականներէն Կիւլպէնկեան Վսեմ. Պատրիկ էֆէնտիի ընտանեաց և պարագայից։

ՄԱՆՕԹ դերասանուհի Տիկին Արուսեակ Պէզիրճեան, վերջերս յուշակորոյս վիճակի մէջ, Ս. Փրկչի Հիւանդանոցը պատսպարուած է։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ վանուց նախորդ տեսուչ Տ. Գաբրիէլ Ծ. Վրդ. Անուշեան, իր պաշտօնավարութեան միջոցին զանազան շինութեանց համար ըրած 2000 ոսկիէ աւելի ծախուց հաշիւը ներկայացուցած ըլլալով Երուսաղէմի Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, Նորին Սրբազնութիւնը բացատրութիւն պահանջած է այդ արտակարգ ծախքերուն համար։ Թէեւ Անուշեան Վրդ. ամիսներէ ի վեր Պաղտատ գացած է Առաջնորդական պաշտօնով, սակայն Դամասկոսի պաշտօնավարութեան պատասխանատուութենէն խուսափած չէ։

ԱՄԱՍԻԱՅ և Մարզուանի առաջնորդ Տ. Արիստակէս եպիսկոպոս Վանքեան, յառաջիկայ շաբթու պատրաստուած է Սըվազ երթալ, և տեղւոյն Վսեմ. կուսակալին այցելութիւն տալ։ Նորին Գերապատուութիւնը եպիսկոպոսանալէն ի վեր, տակաւին Սըվազ գացած չէ, որ իր թեմին կուսակալանիստ քաղաքն է։

ԳՈՀՈՒԹԵԱՄԲ կ'իմանանք որ Տ. Բարթուղիմէոս Արքեպիսկոպոս իր հիւանդութենէն ապաքինելով, կիրակի առաւօտ Պէյքօզի եկեղեցին արարողութեանց ներկայ գտնուեր է։ Պատարագի ատեն քարոզ խօսեր և շնորհակալութիւն յայտներ է Պարոնեան Նիգօղ էֆէնտիին, որ իր ճարտարապետութեամբը խնամք տարեր է իր հիւանդութեան բոլոր օրերուն մէջ։

ՄԱՆՕԹ երգահան Յարութիւն էֆ. Սինանեան իր հեղինակութիւններուն վրայ աւելցուցած է Ֆանթէ Մօղորքա մը, որ կը ծախուի Բերայի երաժշտական գործիքներու վաճառատուններուն մէջ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Գատըգիւղէն կը գրեն մեզի.— Գիւղիս առժամեայ և կազմալուծեալ Թաղական Խորհուրդը իր քայքայեալ գոյութիւնը տեւական ընելու և Գատըգիւղի մէջ օրինաւոր ընտրութիւն կարելի չէ պնդողները արդարացնելու համար, երբ նոր անձեր իրեն տատանող էութեանը կարկտան առած էր, և այդ տարօրինակ ձեւով ընտրուողները վաւերացած էին Պատրիարքարանի կողմէ։ Բայց ըստ Աւետարանի բացատրութեան թէ, հին լաթին նոր կերպասով կարկտան չի դրուիր, որովհետեւ նոր մաս մըն ալ բրցնելով կը տանի, և կամ հին տակառին մէջ նոր գինի չի լեցուիր, որովհետեւ կը ծակի, այս նորընտիր օժանդակներն ալ, Թաղական խորհրդարանի դուռնէն առանց ներս մտնելու, Թաղ. Խորհուրդին հին անդամներէն մէկ քանին ալ ձեռնթափ ըլլին և այսօր եկեղեցապատկան գործերը միայն երկու հոգիի վրայ մնացած են։ Չենք գիտեր թէ այդ երկու անդամները ո՞ր աստիճան կրնան ունենալ Գատըգիւղի պէս բազմամարդ թաղի մը եկեղեցական և կրթական գործերը ըստ կարելւոյն օրինաւորապէս և պատշաճ կերպով վարելու, այլ սակայն գիտենք թէ երբեք օրինական չէ առժամապէս կարգուած մարմնոյ մը այս յետին բեկորները պահել, երբ կարելիութիւն կայ ընտրութեամբ թաղային լուրջ մարմին մը ունենալու և թաղը օժտելու նոր լաթերով, վասն զի այս կերպը աւելի պատշաճ է քան այն կարկտնելու ձեւը որ կը գործադրուի տարին տասներկու ամիս ի Գատըգիւղ։

ԹԱՂԵՑԻ ՄԸ

ՍԱՐՐԱՖԻՅԷ

ԳԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Էսհ. Ումումիէ ապչ. գաբ.	31—29
» » էն եւուքսէք	31—31
» » էն աշաղը	31—27
Րումէլի շըմէն. ապչմ. գընտ.	121—
» » էն եւուքսէք	121—3/8
» » էն աշաղը	121—3/8

ՊԱՆԳԱ ԱԳՍԻՕՆԼԱՐԸ

Րէժի ագսիօնը Օս. լիր.	—
Սիկարէթ Ա.	0—20
» Բ.	—86
Թրամվայ	5—45
Ժուխաանս	1—32
Օպլիկասիօն Թրամվայ	495—
Ասիւրանս	3—67
Գորբորասիօն	0—08
Գոմմէրսիալ	0—10
Լօրիօմ	75—
Պանգ Նասիօնալ տը Կրէգ	416—50
Թրանսվաալ	159—
Րըխթըմ Թանվիլաթը	496—50
Անատօլը շըմ. ագսիօնը	10—45

ԱԳՁԷԼԷՐԻՆ ՖԻՑԱԹԸ

Օսմ. լիրասը 100 ղչ. տան	ղչ. բր.
Պէյազ մէճիտիյէ փարգը	108—02
Մէթալիք	102—10
Ինկիլիզ լիրասը	110—03
Ֆրանսըզ ալթունը	87—19
Բօլ	90—
Գրէմից ալթունը	51—06
Գարպօն գայմէսի	8—61

ԵՎՐՕՊԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Լօնտրա 8 սեպտեմբեր

Ինկ. էսհամը Ինկ. լիրասը	93—75
Օսմ. էհսամը գաբանտը	29—
» » Բ	55—52
« » Գ	31—12
Օսմանլը Պանգասը	13—25
Մըսըր Տույ. մութթահը տէ	109—
Պուլկար իսթիգրաղը	94—
Գամպիօ Բարիզ 3 այ վատէ	25—33 3/4
Թրանսվաալ	6—32
Շարթրէթ	3—37

Բարիզ 8 սեպտ.

Ֆրնս էսհ. 3%Ֆր.	101—43
Եէնի Օսմ. էսհամը գաբանտը	29—37
Րումէլի շըմէնտըֆէրի	125—
Իթալիա էսհամը	102—97
Բուիօրիթէ Թիւրք	581
Օսմանիյէ	482—
Տուան Օթօման	510—
Սըանեօլ	85—30
Թրանսվալ	159—
Էմփըսիէն իւնիֆիէ	110—50
Զարթրէթ	86—

ԳԱՄՊԻՕ

Լօնտրա	109—20
Բարիզ 3 այ վատէլի	23—02 1/2
Ֆիօրէն Մանտա	21—90

Վիէննա 8 սեպտ.

Լօնտրա իւզէրինէ գամպիօ	239—80
Րումէլի շըմէնտըֆէրի Ֆր.	116—
Օսմանլը Րէժի ագսիօնը	318—

Պէրլին 8 սեպտ.

Րումէլի շըմէնտըֆ. (մարգ)	124—
Լօնտրա իւզէրինէ գամպիօ	20—325

ՄԵՃԷԼԼԷԻ ԱՀՔԵԱՄԸ ԱՏԼԻՅԷ
ՕՍՄ. ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ

Թարգ. Ա. Ն. ԹՈԹՎԱՅԵԱՆ

Կիսակաշի 25 Ղրշ. անգեղչ

Օսմ. Քաղաքային Օրինագրքին հայերէն թարգմանութիւնը, Թուրքերէն բնագրին արտասանութեամբ, 5 հատոր, ցարդ կը ծախուէր 50 ղրշ.ի։ Հրատարակիչը, ընդհանրացնելու նպատակաւ այս բազմօգուտ Օրինագիրքը, որուն համաձայն կը քննուին ու կը լուծուին բոլոր Օսմ. հպատակներուն քաղաքային դատերը, հարիւրին 60 զեղչած է գինը, 50 ղրշ.էն 20ի իջեցնելով, թղթակազմ։ Հինգ հատորը մէկտեղ կազմուած, «կիսակաշի», 25 ղրշ. «անզեղչ»։ Փութացէք օգտուիլ այս բացառիկ գնէն, վասն զի յառաջիկայ Դեկտ. 1էն գինը պիտի բարձրանայ դարձեալ 50 ղրշ.ի։ Դիմել Պալենց գրատուն, Զաքմաքճըլար, Թիւ 20։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐ
ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ
ՄԵՐՃԱՆ ՓՈՂՈՑ, ԹԻՒ 57

Հայերէն, Ընթերցանութիւն եւ գիր

Մանկանց Գիրքը կամ Հարպիկ Թերականութիւն. բոլորովին նոր ոճով գին՝ 5 փր.։ Մարգրիտներ՝ մանկապարտէզի ծաղկոցի տղոց, տպագիր և ձեռագիր գին 50 փր.։ Մանուկներու Բ. Գիրքը. պատկերազարդ 60 փր.։ Սիրուն Զբօսարան կամ Նոր Ընթերցարան՝ 2 ղրշ.։ Զբօսցարական Ընթերցարան պատկերազարդ՝ 3 ղրշ.։ Արծաթմատենիկ Հայ տղոց պատկերազարդ. 3 ղշ.։ Ոսկեմատենիկ Հայ տղոց պատկ. 4 ղրշ.։ Գոհարմատենիկ պատկ. 5 ղշ.։ Գեղեցիկ Զբօսարան տաճկախօս տղոց Ա. մաս 2.20 ղշ.։ Բ. մաս 3 ղրշ.։

Կրօն եւ Բարոյական սկզբունք

Հիմունք՝ բարոյականութեան, գիտութեան և կրօնի. Ա. Հոգիհեղ. Պ. Սուրբեան. գին 2 ղրշ.։ Հիմունք բարոյականութեան, գիտութեան և կրօնի Բ. Աստուած, հեղ. նոյն, գին 2 ղրշ.։ Հիմունք՝ բարոյականութեան, գիտութեան և կրօնի Գ. Հաւատք Հեղ. նոյն 2 ղշ. Նախնական Քրիստոնէական 1.20։ Սրբազան Պատմութիւն պատկ. փոքր 3 ղշ.։ Նոյն Հին ուխտի, առաջին Տէր Սահակի՝ 4 ղշ. Նոյն Նոր ուխտի, երկրորդ Տէր Սահակի 4 ղշ.։ Բացատրութիւն՝ Տօնից և Միսից Խ. քհն. Փէհլիվանեան 6 ղշ.։

Աշխարհիկ հայ լեզու եւ սկզբունք գրաբար հայերէնի

Մանկավարժական Քերականութիւն մասն Ա. պատկերներու վրայ զբօսալի ոճով կը սորվեցնէ թէ ո՛րն է իրը, նախադասութիւնը, բառը, վանկը, ձայնաւորը և բաղաձայն գրերը 1.10։ Նոյն Բ. տարի՝ անձնական ոճով կ'ուսուցանէ պատկերներու վրայ ութ մասունք բանի 2.20։ Նոյն Գ. տարի Միջին 4 ղրշ.։ Քերականութիւն Պօղաճեան Միջին 4։ Քերականութիւն գրաբար Գաբամաճեան 7։ Հայերէն Լեզու կամ վարժութիւն գրաբարի առանց հոլովներն ու բայերն ի բերան ուսանելու 4։

Տարերք բնական գիտութեանց

Իրագիտութեան դասեր մանր տղոց պատկ. 3 ղշ.։ Իրագիտութիւն բնական ու բնապատմական պատկ. Ց. Փալագաշեան 3։ Իրագիտութիւն գործնական և արհեստական, կենդանական, բուսային և հանքային արտադրութեանց Միջին Ա. մաս, Տէմիրճեան 4։ Իրագիտութիւն Միջին Բ. մաս, Տէմիրճեան 5։ Բնագիտութիւն գործնական և արհեստական, կենդանական, բուսային և հանքային արտադրութեանց Ա. մաս, Տէմիրճեան 5։ Բնագիտութիւն Բ. մաս, Տէմիրճեան 7 ղշ.։

ՄԵՋՊՈՒՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ

Գատըգիւղ, Մէօհիւրտար, Րիզաիյէ փողոց, Թիւ 16

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ ԵՒ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ՝ ԵՐԿՍԵՌ. ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ՄԻԱՅՆ ԱՂՋԿԱՆՑ

Գործնական եղանակաւ և դիւրուսոյց մեթոտներով կ'աւանդուին, գիտութիւններէ զատ, Հայ. Ֆրանս. Անգլ. և Թուրք. լեզուները, նաև ձեռարուեստք եւ երաժշտութիւն ձայնական ու գործիական։ Մասնաւոր հոգածութիւն՝ աշակերտաց մէջ լաւ նկարագրի կազմութեան և բարեկրթութեան։ Գիշերօթիկները կը վայելեն ընտանեկան կատարեալ խնամք և հանգստաւէտութիւն՝ առողջապահիկ պայմաններու մէջ։ Ֆրանսերէն խօսակցութեան մեծ փոյթ կը տարուի։

ԾՆՈՂՆԵՐԸ, վարժուհիի խնդիրը միանգամ ընդ միշտ լուծելու համար, գաւառային վարչութիւնք կարող են ուշիմ աղջիկներ ղրկել, այս վարժարանին մէջ դաստիարակուելու և ապա իրենց ծննդավայրին մէջ իբրեւ վարժուհի ծառայելու համար։

Բանակցութեան համար դիմել առ Ց. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ, Տեսուչ վարժարանին։

50—41

ԳՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ
ԹԱՐԻԽԸ ԹԷԷՍԻՍԻ 1863
ԱՆՈՆԻՄ ՇԻՐՔԷԹԻ
ԹԷՄԱՄԸ ԻՆԷ ԱԽՋ ՕԼՈՒՆԱՆ
ՍԵՐՄԱՅԷՍԻ 250,000,000 ՖՐԱՆԳ

Մերքէզը խարէճի՝ Գալաթատա Գարաքէօյտէ։ Շիւպէլէրի՝ Սթամպօլտա Սուլթան Համամ ճատտէսինտէ Ալլահվէրտի խանընտա վէ Պէյօղլունտա Ճատտէի Քէպիրտէ 333 Ն° տատիրլէր։

Մէզքիւր խարէճիյէլէրտէ պիլճիւմլէ մուամէլաթը սարրաֆիյէ իճրա օլունուր։ Գալաթատաքի խարէճխանէսինտէ մէթանէթի վէ պէտէլը իճարէնին ալըճը իլէ հէր տիւրլիւ բէգապէթլէրէ թէֆհիզ իտէճէք սանտըքլար խուսուսի գասա տաիրէսի մէվճուտ տըր։

Գալաթատաքի խարէճխանէսի իլէ Պէյ Օղլու շիւպէսինտէ պանգա իլէ մուամէլէսի օլտուղունտա միւսաիթ էվրագը հաիզ օլանլարա մախսուս սալօնլար մէվճուտ տըր։

Սթամպօլ շիւպէսի էմթէա իւզէրինէ բարա իքրազ վէ Սիրքէճիտէքի խուսուսի տէբօսընտա էմանէթ սուրէթի իլէ իմթէա գապուլ իտէր։

ՎԵՆԵՏԿՈՅ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Ի Գատը Գիւղ

Կը վերաբացուի վարժարանս 2/15 սեպտեմբերի։ Ծնողք կամ խնամակալք, նոր աշակերտներու համար, կրնան տեսակցիլ տեսչութեան հետ ամէն օր Գատըգիւղի վարժարանին մէջ, Դիւրութեան համար կարելի է նաեւ մեր գործակալին հետ բանակցիլ, երեքշաբթի և Ուրբաթ օրերը միայն, Ղալաթիա, Բէրշէմպէ Բազար, Սեղբոս Խան, Թիւ 3, ուր, եթէ կը խնդրեն, կը տրուի իրենց՝ պայմաններուն և ուսմանց ծրագրին համար՝ վարժարանիս Ցուցակագրութիւնը։ Լեզուներէն կ'աւանդուին Տաճկ. Հայ. Գաղղ. Գերմ. Իտալ. (Իտալ. անոնց միայն որ արուեստի կամ բարձրագոյն վարժարանի համար սահմանուած են Իտալիա երթալու) և Անգլ.։ Վերջին երկու տարին Բնաբանութիւն և Տարրալուծութիւն։ Վարժարանս ունի երեք հօկոյ ֆուզլեօյէ։

ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ
Մխիթարեան վարժարանի
Ի Գատըգիւղ

9—10

Տէր և Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Թ. ԳԱՅՍԵՐԵԱՆ

ԱԶԳ. ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ (ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ)
Երէսեր ⟨...⟩ և ⟨...⟩ Մուսալլա ճատտէսի Թիւ 30

Վարժարանիս մէջ կ'աւանդուին ուսմանց այլևայլ ճիւղեր Հայերէն լեզուով։ Նաեւ Անգլիերէն, Գաղղիերէն և Տաճկերէն դասեր. Բարձրագոյն կարգերու Անգլիերէն խօսակցութիւն անհրաժեշտ է։

Կիրակնօրեայ դաս և Քարոզութիւն ժամը $10^{1}/_{2}$ին (Ը. Ե.)։

Կ. Պոլիս ՅՈՎՍԷՓ ՀԱՅԿԱԶՆ

ՎԻԵՆՆԱԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԱՐԺՐՆ.
Ի ՔԱՆԿԱԼԹԻ

46րդ Տարեշրջան

Վարժարանս հաստատուած է 1857ին. նպատակն է՝ աշակերտաց տալ կրօնական, բարոյական և ֆիզիկական կրթութիւն մը։ Վարժարանի վարչութիւնը՝ Վիեննայի Մխիթարեանց ձեռքն է։ Ուսուցչական մարմինը (corps enseignant) որ կը բաղկանայ Միաբաններէ և վկայեալ արտաքին ուսուցիչներէ պիտի կազմեն այս տարի 21 հոգի։ Ուսմանց ծրագիրն է՝ «արդի երկրորդական դպրոցներու» (école secondaire moderne) յատուկ յառաջագիրը, որ կը համապատասխանէ գերմանական Ռէալական դպրոցին (Realschule) յառաջագրին. բայց ըստ կարի յարմարցուած է այս ծրագիրը միջավայրի պէտքերուն։ Վարժարանիս կատարեալ ընթացքն աւարտող աշակերտները կրնան շատ դիւրութեամբ և առանց քննութեան ընդունուիլ Եւրոպայի ո և է բարձրագոյն վարժարանը յաճախել՝ ուսումնքը շարունակելու համար (ինչպէս ունինք աշակերտներ ի Վիեննա, Զուիցերիա և Գաղղիոյ քանի մը քաղաքները), և կամ կրնան վաճառականութեան ձեռնամուխ ըլլալ։ Աւանդուած լեզուներն են՝ հայ., թուրք., գաղղ., գերմ. և անգլ. (վերջին տարին)։ Գաղղիերէն լեզուն գործնականապէս ալ սորվելու համար՝ աշակերտները պարտաւորեալ են միշտ նոյն լեզուն խօսելու, և «իրենց վրայ պիտի հսկեն 3 գաղղիացի Միաբաններ, զորոնք յատկապէս բերել տուաւ Վարչութիւնս Բարիզէն։» Այս տարի և պիտի ըլլայ առանց Թիւր։ Նոյնպէս գերմաներէնի համար՝ հին ուսուցիչներէն զատ, նոր մըն ալ բերել կու տայ այս տարի Վարչութիւնս՝ Պերլինէն։ —Ամէն ամիս ծնողաց կը ղրկուի համեմատական «ամսացուցակ» մը, որուն մէջ մանրամասն կը նշանակուի աշակերտին բարոյական և ուսումնական վիճակը, իւրաքանչիւր դասերու մէջ առած նիշերը, եայլն։ Վարժարանս կը գտնուի ընդարձակ, ծառալից պարտէզի մը մէջ, ունի իր յատուկ բժիշկն և իր դեղարանը։ 1902-1903 դպրոցական տարին պիտի սկսի սեպտեմբեր 2/15ին, երկուշաբթի օր։ Դպրոցամուտի քննութիւնները օգոստոս ամսոյն 30ին և 31ին, իսկ դասերը կը սկսին կանոնաւորապէս երեք. օրը՝ սեպտ. 3ին։ Հրատարակուած է վարժարանիս 4րդ տեղեկագիրը, և աշակերտք կրնան առնուիլ զայն ամէն օր մինչեւ կէս օր։ Վարժարանիս նկատմամբ ընդարձակագոյն տեղեկութիւններ ուզողը, թող խնդրէ վարժարանի վարչութենէն՝ վարժարանիս «ծրագիր»ը, և կամ դիմէ հետեւեալ հասցէին՝

Հ. Գաբրիէլ Վ. ՄԷՆԷՎիշեան
Կ. Պոլիս, Քանկալթի

P. Gabriel Dr. Ménévichian
Constantinople, Pancalti

12—15

ՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
Աշխարհաբարի

Տարրական ընթացք 2 ղրուշ
Միջին և բարձրագոյն ընթացք 4 »

Ներկայ դպրոցական շրջանին առթիւ, Պատ. ուսուցիչներու ուշադրութեան կը յանձնարարենք լրագրոյս աշխատակից Բ. Մ. Պօղաճեանի (Մ—Կ) սոյն երկու քերականութիւնները, որք իրենց տեսակին մէջ լաւագոյններն են։ Դպրոցներու համար գոհացուցիչ զեղչ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
Կեդրոնական, Մարգարեան եւ Աշճեան գրատանց

Երկսեռ—Հիւ—Նէ Դ. Ծ. ՑԷՄԻՐՃԵԱՆԻ

Դպրոցական նոր շրջանի առթիւ, կու գանք չեր մաղէս յանձնարարել Պատ. Ուսուցչաց՝ Տարրական Նախակրթարաններու մէջ գործածելի և արդի պահանջումներու համաձայն խնամով պատրաստուած հետեւեալ նոր դասագիրքերը.

1. Գործնական և արհեստական իրագիտութիւն, Տարրական ընթացք գին երեք ղրուշ։ 2. Նոյն, Միջին ընթացք Ա. մաս 4 ղրուշ։ 3. Նոյն, Բ. մաս, 5 ղշ.։ 4. Գործնական Տարերք Բնագիտական և Բնապատմական Գիտութեանց Բարձրագոյն ընթացք, 7 ղշ.։ 5. «Ծաղկաքաղ» մանկական դասերու Հայ. ընթերց. տարրական ընթացք 3 ղշ.։ 6. Նոյն՝ Միջին ընթացք (հրատարակելի) 5 ղշ.։ 7. Մենտոր Մանկանց կամ զրուցատր. Ֆրանսերէնի, տարրական ընթացք 2 ղրուշ։ 8. Նոյն՝ Միջին ընթացք (հրատարակելի, գին 4 ղրուշ։

Արգոյ հեղինակին սոյն դասագիրքերը Մէարիֆի Նախարարութենէն և Կեդր. Վարչութեան Ուսումն. Խորհուրդէն վաւերացուած ու յանձնարարուած ըլլալով, իբրեւ լաւագոյն արկասիրութիւններ հրատարակուած են մեր գրատանց ծախիւք, ինչ որ գրական մ'է սոյն գրքերու օգտակարութեան, որոյ վասն աւելորդ կը համարինք գովեստներ շռայլել, քանի որ առաջնակարգ վարժարանաց Արգոյ Տեսուչք և Ուսուցիչք մեծապէս գոհ մնացած են։

Տնօրէնութիւնք
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԵՒ ԱՇՃԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆՑ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸ
ՀԱՐՈՒՍՏ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հին և Նոր հայերէնի, գաղղիերէնի և աղջկանց զարգացման յատուկ գիտելիքներու քաջահմուտ և հանրահռչակ ուսուցիչ մը, որ անգլ. լեզուն ալ կրնայ դասախօսել, կը փափաքի մասնաւոր դասեր տալ հարուստ ընտանիքներու մէջ։ Պարկեշտութիւն, պատուաւորութիւն և կարողութիւն երաշխաւորուած։

Դիմել «Մանզումէ»ի խմբագրատունը։

ԱՌԵՒՏՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԲԱՆԿԱԼԹԻ
Ե ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՏԱՐԵԿԱՆ
18 ԼԻՐԱ ՕՍՄԱՆԵԱՆ

Առեւտրական վարժարանի հինգերորդ տարեշրջանն սկսած է։

Վարժարանիս նպատակն է լուրջ դաստիարակութեամբ, գործնական գիտելիքներով ուսուցանել աշակերտաց ԼԵԶՈՒ և ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ։

Վարժարանս ունի Մանկապարտէզի, Նախակրթարանի և Ուսումնարանի 3 դասընթացքները։

Նախակրթարանի աշակերտաց ալ թոյլատրուած է Գերմ. և Անգլ. լեզուներն ալ ուսանիլ, Հայ. Օսմ. և Ֆրանս. լեզուաց մէջ հարկ եղած յառաջդիմութիւնը պահպանելով միշտ։

Նկատի առնելով հետզհետէ ծնողաց նիւթական վիճակը, որոշեցինք միայն 18 լիրա տարեթոշակով գիշերօթիկ աշակերտ ընդունիլ վարժարանիս մէջ։ Ծնողք ալ պարտին նկատի առնուլ թէ օտար լեզու սորվելու համար անպատճառ օտար վարժարան յաճախելու ըմբռնումը սխալ է և վնասակար։ Առեւտր. Վարժարանի մէջ 11-12 տարեկան պատանիներ հինգ լեզու կը սորվին խօսելով, գրելով միասին։

Աշակերտաց արձանագրութեան համար դիմել Առեւտր. վարժարան Բանկալթի, Ճէտտիյէ փողոց։

Հիմնադիր-Տնօրէն
ՅԱԿՈԲ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

8—8

ՏՕՔԹՕՐ ՔՕՍԹԱՔԻ ՔԻԼԼԻՑԻԹԻ

Բարիտաէ իքմալը թահսիլ էթմիշ վէ Եվրոպանըն էն մէշհուր խաստէխանէլէրինտէ ամէլիյաթ կէօրէրէք, օն սէքիզ սէնէ տախի իճրայի թըպպապէթ քէսպը վուգուֆ էյլէմիշ տիր։

Թապիպը մումաիլէյհ կէօսիւս վէ միտէ խըլէթլէրինի ճանի նէզլէի սաարիյէնի, նէֆէս տարլըղընը, ագ ճիյէր իւֆունէթլէրինի խուսուսիյլէ վէրէմ խաստէլիքինի, իլթիհապլարտա միւզմին էօքսիւրիւք վէ տամարլարըն թէսալլուպ իթմէսինի, էմրազը գալպիյէնի, հազմըզլըղը, ինգըպապը, միւզմին իսհալը, միտէ աղրըսընը, միտէ կէնիշլէնմէսինի, գանըը պասուրը, գարընտա սու տօլմասընը, գարաճիյէր խաստալըգլարընը, իտրարտա շէքէր վէ եումուրթա ագը պուլունմասընը, էմրազը միքրօպիյէնի վէ գան խաստալըգլարընը վէ հէր ճինս չօճուգ խաստալըգլարընը՝ թէրագգըյաթը ֆէննիյէ մուճիպինճէ էն սօն ուսուլը թըպպի վէճհիլէ թէտավի էյլէր։

Թապիպը մումաիլէյհ՝ տէօրթ սէնէ պիր միւտտէթ զարֆընտա վասի պիր ֆրէնկի խաստէխանէսի սէր թըպապէթինտէ պուլունարագ, պու էսնատէ խուսուսի թէտավի էյլէտիկի խաստալարտան մաատա, ֆրէնկիյէ վէ պէլ սօղուգլուղընա միւպթէլա օլմուշ տէօրթ պին գատար էշխասը թէտավի էյլէտիկի ճիհէթլէ, պու խըլէթլէրին թէտավիսի խուսուսընտա ֆէվգէլատէ մէհարէթ քէսպ էյլէմիշ օլտուղունտան, էրքէք վէ գատընլարտա էսնի վէ էսքի ֆրէնկիկի վէ պէլ սօղուգլուղունու վէ անլէրտէն հասըլ օլան սէս գըսըգլըղընը վէ եարալարը վէ տէրի իւֆունէթլէրինի վէ խորար տարլըղընը վէ իլթիհապը մէսանէյի վէ վէզաիֆը թէնասիւլիյէտէ իճրաստընտա նօգսանիյէթի սուրէթը միւքէմմէլէտէ վէ թէճարիպը միւթէատտիտէսինի թէրագգըյաթը ֆէննիյէ իլէ պիրլէշտիրէրէք ազ զէման զարֆընտա թէտավի էյլէր։

Տէր Ալիյէտէ հէր հանկը թապիպ իլէ իսթիշարէյէ գօնսիւլթօ օլունապիլիրսէ կիպի, Եվրոպանըն էն մէշհուր աթըպպասը իլէ տախի պիլ մուխապէրէ գօնսիւլթօ իճրա օլունուր։

Վիլաեաթը Շահանէտէն թաշրիրէն միւրաճաաթ իտէճէք զէվաթըն՝ օրատաքի թապիպին պիր բաբօրունը եախուտ մուֆասսալ պիր թարիֆնամէ կէօնտէրմէլէրի էլզէմ տիր։

Բազարտան մաատա, հէր կիւն սաաթ պէշէ գատար, Գումգաբուտա Չիֆթէ կէլինլէր ճատտէսինտէ 13 նումէրօլու խանէտէ, սաաթ 6տան 8 պէչուղա գատար Սթամպօլտա Էմին էօնիւնտէ Արսլանաքի էճզախանէսինէ։ Սաաթ տօգուզտան օն պիրէ գատար։ Սուլթան Պաեազիտտէ, Օգճիլար պաշընտա Սինէմեան էֆ.նին Պաեազիտ էճզախանէսինտէ խաստէկեանը գապուլ էյլէր։ Ֆագըր օլանլար ոալը կիւնլէրի մէճճանէն մուաեէնէ օլունուր։

Դ. ԷՐՄԷՆԵԱՆ ՎԷ ՇԻՒՐԷՔԵԱՍԸ
ՊԼԷՑԻՒՔ ԷԼՊԻՍԷ ՏԷՊՕԶԻԹՕՍԸ

Սթամպօլտա Սուլթան Համամընտա Թօբալեան խանընտա Ն° 24

Էլպիսէ մաղազալարը միյանընտա էն էսկի վէ էն զիեատէ շէօհրէթլի վէ չէօհրէթլի օլան Թօբալեան խանընտաքի էլպիսէ մաղազասընըն էսկի նամ վէ շէօհրէթ վէ իտիպար վէ մէքեանը սալա թէպտիլ օլունմամըշ օլտուղը կիպի սահիպ վէ մուէսսիսի Գ. Էրմէնեան պիր գաթ տահա ինգիպաթ վէ ինթիզամը իտարէի իսթիքմալ իլէ միւֆթէխիր տիր։

Թօբալեան խանընտաքի մաղազա միւտաաւատէլէրինտէն պազըլարընըն օ ճիվարտա մութէթէլիֆ իսիմլէր իլէ միւճէտտէտէն աչմըշ օլտուգլարը էլէ պիսէ մաղազալարընըն՝ Թօբալեանխանընտաքի էլպիսէ մաղազասը իլէ ասլա վէ գաթան իշթիրաք վէ միւնասէպէթ վէ իրթիպաթլարը օլմատըղընտան, միւշթէրէէ միւշթէրիլէրիմիզին իղֆալ օլունմաեարագ Թօբալեան խանընտաքի էլպիսէ մաղազասընա միւրաճաաթ իթմէլէրի թավսիյէ վէ իլան օլունուր։

ՖԻՒՍԱԹ ՄԱԳԹՈՒԻ

ԷՃԶԱԽԱՆԷԻ ԹԻՒՐՔԻՒ

Սիրքէճիտէ քէաին (Էճզախանէ-Թիւրքիւ) հէյէթը քիմեաևէրտան պէրի կէօսթէրտիկի ինթիզամ վէ տըգգաթտան վէ ինզար օլունան քնաֆէթէ էտավիյէնին խալիսիյէթ վէ էհվէնիյէթինտէն տօլայը չէհրիմիզին էն միւքէմմէլ էճզախանէսի օլուպ, տիկէրլէրինէ նիւմունէի իմթիսալ օլմագ չէրէֆինի իքրազ իթմիշ տիր. պու տըգգաթ վէ իհթիմամը մունդամ օլան թէճարէթ վէ նէզաֆէթ մէսէլէսի քի էճզախանէլէրճէ ասըլ նազարը էհէմմիյէթէ ալընաճագ մէվատտըն պաշըլըճասը տըր. ամէնին միւսէլլէմ վէ տէվաիրը րէսմիյէնին տախի մուսատտագ օլտուղը իւզրէ պուրատա քէմալը իլէ ճարի տիր. պու կիպի պիր թէէսսիւսէն պէքլէնիլէ չու խըրտէմաթը միւսթահսէնէյէ պիր իլավէի ինսանիյէթքեարի օլմագ իւզրէ հէյմը թէէսսիւսինտէն չիմտիյէ գատար միւրաճաաթ իտէն պիլճիւմլէ զուքեաֆայի խասթէկեան մէճճանէն թէտավի իթմէքլէ վէ մուալէճաթը լազըմէ տախի քէզա պիլա իւճրէթ իթա իտիլմէք կիպի իսթիրար օլունան փէտաքեարլըգլար նազարը տըգգաթա ալընարագ սըրըի էճզախանէնին խախշէթ վէ մէֆահէտէն նաշի տիր քի պու էճզախանէ թարիֆը թէրագգըյա գաթը տէրէճէտէ իտէրէք, պու կիւնքի միւրէճաաթըն մէմնունիյէթ վէ շէֆգաթլէ մուհաֆազատա եէտ մօթէմայիլ վէ ինթիլիշլէրինտէն մէմնունիյէթ եալըլլաշ եէլէմիշ տիր։

Մէզքիւր էճզախանէտէ քիմեաքէր իլէ վէ էմրազտա գուլլանըլան իւլաճլար էքսիք օլմայըպ, հէր կիւն էվգաթը մուայյէնէտէ հազըր պուլունտուգլարը կիպի զիւքիւր ու ինաս մախսուս օլմագ իւզրէ տէ մուայէնէխանէլէր մէվճուտ տըր. էճզախանէտէ պուլունան էլէքտրիք վէ ֆէննիյէ միւքէմմէլիյէթի սայէսինտէ (Թահլիլխանէ) իսէ ճանիպը հիւքիւմէթէ Սէնիյէտէն Եվրոպատա մօգայիր միւքէմմէլ սօնրա իլէ թէֆա օլարագ քիմեաքէր տիրլօ-մասընը իհրազ իլէ չէհրիմիզ Մէքթէպը Թըպպիյէի Շահանէ քիմեաքէր մուալլիմլէրինտէն Տօքթօր Անմէտ Հիւսէյին պէյին էնտը իգթիտար վէ քիֆայէթինէ թէսլիմ իտիլմիշ տիր. մումաիլէյհին ֆէննի թահլիլտէքի իգթիտարը պուրաճա նաղըլ մալիւմ իսէ, Եվրոպաճատա օ տէրէճէ մարուֆ տըր, մումաիլէյհ պէտէնը ինսանտա միւհթաճը թահլիլ հէր նէ վար իսէ, անը քէմալը իհթիմամ իլէ պիթթահլիլ աթըպպաեա ինզար վէ պինաեէն ալէյհ աթըպպայի մումաիլէյհը հիւքմին իւշլէրինի պիր գաթ տահա թէսհիլ իթմէքտէ օլտուղը կիպի մէրի օլան մատէնի նէքպէթի հէր նէվ մավատը տախի սուրէթի միւքէմմէլէտէ թահլիլ վէ իճրայի թահլիլ իթմէքտէ տիր։ 8—8

ՀԱՅ ՄՆՏՈՒԿՉԻ ՀԱՐՍՆԻՔԻ
ՄԱՔՍՈՒՏ ԳԸԼԸՃՃԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Էսկի-Զապթիյէ

ԱՊԱՌԻԿ
ՄԻ ՈՒԶԷՔ
ԶԳԻՏԻ
ՏԱՄ
ԱՊԱՌԻԿ
ԶԳԻՏԻ ՏԱՄ

Ճամբորդներու համար 5% զեղչ
Ամուրիներու » 10% »
Աղջիկներու » 50% «

ԶՈՐՍ ԱՆԳԱՄ ԿԱՐԳԻՈՒՈՂՆԵՐՈՒ ՉԻ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ՄԸ

որ շատ պատուաւոր յանձնարարականներ ունի, պատրաստ է համեստ պայմաններով այցելութեամբ դասեր տալ տուներու մէջ։ Հմուտ է հայերէնի և Ֆրանսերէնի, ինչպէս նաև ուսմանց բոլոր ճիւղերուն։ Դիմել «Մանզումէ»ի խմբագրատունը։

—15—

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՄԱՐՔ ՄԱՐԻՕ

Սիրոյ ՄՈԼՈՐԱՆՔԸ

Գ.

Յուսահատած

Պ. տը Ֆավրէօլ աչքերը բացեր էր, բայց արիւնի առատ կորուստը որ ունեցած էր, զայն երկար տկարութեան մը մէջ կը ձգէր։ Բաւական տկարացած էր և չուրջը անցած դարձածին տեղեակ չէր։

Նոյն իսկ չի լսեց բժշկին ձայնը որ ոստիկանապետին կ'ըսէր.

—Եթէ գնդակը արտահանել փորձուի ամէնէն դժուար արգելքները պիտի ներկայանան։ Վէրքը բանալով գործելն ալ իմ կարծիքովս մահացու է...։ Բայց կարծեմ արդէն մինչեւ առտուն ալ չապրիր։

—Կորսուա՞ծ է ուրեմն որոշապէս։

—Կը վախնամ... Որովհետեւ է՛ն էական երակները կտրած են ու տարինի հոսումն ալ բարեբաղդաբար սաբարի պզտիկին շնորհիւ կտրուած է, լաթով գոցուելով, և սակայն հաւանական է որ երբ պզտիկ ճիգ մը ընէ շարժելու ատ նուրբ կապը պիտի կտրի... ու ան ատեն...

Բժիշկը նորէն գլխի շարժում մը ըրաւ, որուն ալ կցեց բերնի անգոհ ծամածռում մը։

—Ուրեմն անկարելի է որ հարցուց ոստիկանապետը, չի պիտի կրնամ հարցաքննել զայն։

—Զգուշացէք մանաւանդ։ Արդէն չի պիտի կրնայ պատասխանել ձեզի։

—Իր տունը պիտի փոխադրել տամ, ու ես ալ իրմէ առաջ իր ընտանիքին լուր տալու պիտի երթամ։ Կ'աղաչեմ Պ. բժիշկ, մինչեւ որ ես գամ դուք իր քովը կեցէք ու անոր ընկերացէք... Հոստեղէն շատ մօտ է Ալպէսի փողոցը։

Ոստիկանապետը պաշտօնեաներուն հրաման ըրաւ որ պատգարակ մը գտնան, ու ինքն ալ յուսահատին վրայէն գտնուող հասցէին սկսաւ երթալ։

—Պ. տը Ֆավրէօլը հոս կը բնակի, այնպէս չէ՞, հարցուց դռնապանուհիին։

—Այո՛, Պարոն ոստիկանապետ, պատասխանեց դռնապանուհին, որ անմիջապէս ճանչցաւ քարափի ոստիկանապետը։ Բայց ժամ'մ մը կ'ընէ որ դուրս ելաւ։

—Ի՞նչ տեսակ մարդ է։

—Մե՛ծ մարդ մը, պարոն, չա՛տ ազնիւ... բայց ոչ երջանիկ...

—Դժբա՞խտ է ուրեմն։

—Հազիւ երկու ծայրերը իրար կը բերէ կոր։ Բայց անշուշտ չի պիտի առաջարկէք ինծի որ տեսնելու միտք ունիք զայն. որովհետեւ մարդու հետ չի խօսիր։

—Ամուսնացա՞ծ է։

—Այո՛ պարոն. բայց իր կնիկին հետ չապրիր։ Հոս երկու տղաքներուն հետ է, երկու չափահաս երիտասարդներ, 20ական տարու. մէկը Պ. Էտմօնտ, միւսը Պ. Լիւսիէն։

—Հիմա հոս տո՞ւնն են։

—Հո՛ս են.... Երրորդ յարկը ձախ կողմը... Բայց ի՞նչ եղաւ որ Պ. ոստիկանապետ, հարցուց դռնապանուհին չափազանց հետաքրքիր ու վախով լեցուած։

—Պ. տը Ֆավրէօլ ինքզինքը մեռցնել փորձած է։

—Ա՛խ, Աստուա՛ծս... պօռաց քաջ կնիկը։ Ըսել է ատոր համար էր որ աս առտու չանկ բան մը կար դէմքին վրայ... Այո՛, այո՛, կիրակի օրերուն դէմքը չունէր... Արդէն իրաւունք ալ ունի ինէ աւելի տրտում ըլլալու. որովհետեւ իմնս սովորութիւն եղած է... Ատոնք ձգէ, չիտակը աս առտու սովորականէն շատ աւելի տխուր դէմք մը ունէր։

—Դուրս ելած ատենը բան մը չը՞սաւ քեզի։

—Չէ՛... Մինակ ամէն առտուան պէս գլխով թեթեւ բարև մը տուաւ սենեակիս առջեւէն անցած ատեն...

«Բայց անշուշտ մեռած չէ. չէ՞», հարցուց դռնապանուհին։

Դռնապանուհին դեռ շատ հարցումներ պիտի ընէր, բայց այն վայրկեանին ուր ոստիկանապետն ալ կը պատրաստուէր դուրս ելլալ, նամակաբերը ներկայացաւ ու թղթապանակին մէջ դնելով ձեռքը.

—Պ Էտմօնտ տը Ֆավրէօլին համար է, ըսաւ դռնապանուհին։

—Երրորդ յարկը ձախ թեւուդ վրայ, պատասխանեց դռնապանուհին ու ոստիկանապետին դառնալով աւելցուց։ Տղուն համար է։

Ոստիկանապետը նամակաբերին ետեւէն վեր ելաւ ու երկուքը միասին սենեակին դուռը հասան։

Էտմօնտ տը Ֆավրէօլ ինքը անձամբ դուռը բացաւ։

Այնքան զարմացաւ աս նամակը առնելով որուն գլուխը գրուած էր «Ցայտնի գիւմար, երկու հազար ֆըրանք», որ բնաւ միտքը չեկաւ նամակաբերին հարցունել ղրկողին անունը։ Նամակը կարդալով անշուշտ պիտի հասկընար կը կարծէր։

Վայրկեան մը տեւէր էր աս ու ոստիկանապետը լռմնալցուն կ'սպասէր. վերջապէս ներկայացաւ.

—Պ. տը Ֆաֆրէօ՞լը..., ըսաւ։

—Այո՛ Պարոն, ըսաւ երիտասարդը նամակը գրպանը դնելով։

—Քարափին ոստիկանապետն եմ ես ու ձեզի գէշ լուր մը կը բերեմ։

—Մա՛յրս..., եղաւ առաջին մտածումը երիտասարդին, որ յեղակարծօրէն եկաւ գրաւել իր միտքը։

Ու տունին մէկ նեղ անցքին մէջ մըտնելով սենեակի մը դուռը բացաւ ու

—Համեցէք մտնել, ըսաւ խեղդուկ ձայնով մը՝ որ յուզումները կը յայտնէր։

Լիւսիէն ալ ներս մտեր էր, արդարութեան դատաւորին խօսքերը լսելով։

—Եղբա՛յրս է, ըսաւ Էտմօնտ, հասկընելու համար որ մէկին չափ միւսին քով ալ վստահ կրնար խօսիլ։

Ոստիկանապետը զարմացաւ յանկարծ երկու եղբօր իրարու այնքան նմանիլը տեսնելով։

Էտմօնտ և Լիւսիէն, ինչպէս Պ. Լարօշ իր աղջիկին ըսած էր, երկուորեակ էին ու դիմագիծներնին և մարմիններնուն ամէն մասերը վերջապէս այնքան իրար կը նմանէին որ, իրենց ծնողքը փոխանակ մէկին միւսը կը կանչէին շատ անգամ։

Ասանկով ստիպուած էին պզտիկ եղած ատեննին տարբեր գոյներով հագուստ հագցունել անոնց։

Երբ մեծցան նմանութիւնը աւելի յառաջացաւ. ամէ՛ն կէտերու մէջ իրար կը նմանէին. նոյն իսկ ձայնի առար կը նմանէին. նոյն իսկ ձայնի անմնափոքր չեչտերուն մէջ. խնդալու մէջ. հասակո՛վ, մազերու գոյնով, ու նորաբոյս պեխերով՝ որոնք դեռ հազիւ կ'ստուերէին իրենց երիտասարդի շրթունքները։

Միակ տարբերութիւնը,—բայց շատ քիչ նշմարելի,—կը կայանար ներքին կէտի մը մէջ, հոգեկան զգացումներու տարբերութեան մէջ։ Ջեւերու նիստ ու կացի, ու գրութեան մէջ կը տարբերէին իրարմէ։ Բարոյական տեսակէտով, Էտմօնտ հօրը հաւատարիմ պատկերն էր, մինչ Լիւսիէն բոլորովին մօրը կը նմանէր։

Թարգմ. ՇԱՀԻՆ

(Շարունակելի)